

**ZA
LETO**

1963

**K
O
L
E
D
A
R**

Kulturno društvo
Ivan Trinko

KNJIŽNICA - BIBLIOTECA

D 15444 / 1999

TRINKOV KOLEDAR

ZA BENEŠKE SLOVENCE

LETO

1963

*

Izdali delavci v Belgiji

Tisk. Budin - Gorica

LETO 1963

je navadno leto. Začne in konča se s torkom. Ima 52 tednov in en dan.

Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo 1. decembra, civilno leto pa 1. januarja.

LETNI ČASI

Pomlad se začne dne 21. marca ob 9. uri in 20 minut; dan in noč sta enako dolga.

Poletje se začne 22. junija ob 4. uri; ta dan je najdaljši v letu.

Jesen se začne 23. septembra ob 19.24; imamo jesensko enakonočje.

Zima se začne 22. decembra ob 15.02; najdaljša noč v letu.

ZAPOVEDANI CERKVENI PRAZNIKI

1. januarja: Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo;
6. januarja: sv. Trije kralji ali Razglašenje Gospodovo;
19. marca: sv. Jožef;
14. aprila: Velika noč ali Vstajenje Gospodovo;
23. maja: Vnebohod Gospodov;
2. junija: Binkošti;
13. junija: Sveto Rešnje Telo;
29. junija: sv. Peter in Pavel;
15. avgusta: Marijino vnebovzetje ali Veliki Šmaren;
1. novembra: Vsi sveti;
8. decembra: Brezmadežna Mati božja;
25. decembra: Božič ali rojstvo Gospodovo.

DRŽAVNI PRAZNIKI

25. aprila: Dan vstaje;
1. maja: Praznik dela;
2. junija: Proglasitev republike;
4. novembra: Praznik narodnega združenja.

CIVILNE SLOVESNOSTI

Civilne slovesnosti s skróčnim urnikom v državnih uradih in z izvešanjem državne zastave so:

11. februarja: podpis lateranske pogodbe;

28. septembra: dan vstaje v Neaplju;

4. oktobra: zavetnika Italije sv. Frančišek Asiški in sv. Katarina Sienska.

POSTNE POSTAVE

Zdržek mesa in mesnih omak je zapovedan vsak petek.

Zdržek in post (t. j. enkrat na dan do sitega se najesti) na pepelnično sredo, dan pred Binkoštni, Vnebovzetjem, Vsemi svetimi, Božičem in na kvatrne srede, petke in sobote.

Prve kvatre so: 7. marca.

Druge kvatre so: 5. junija.

Tretje kvatre so: 18. septembra.

Četrte kvatre so: 18. decembra.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V letu 1963 bomo imeli dva sončna in dva lunina mrka. Pri nas bomo mogli opazovati le prvi lunin mrk.

1) Dne 5. januarja bo obročasti *sončni* mrk. Viden bo le na južni zemeljski polobli.

2) V noči med 6. in 7. julijem se bo pokazal delni *lunin* mrk. Videli ga bomo tudi v Evropi.

3) Dne 20. julija bo popoln *sončni* mrk. Viden bo le v severnih krajih in po vsej Severni in Srednji Ameriki.

4) Dne 30. decembra bo pa popoln *lunin* mrk. Opazovali ga bodo lahko s krajev Severne Amerike, v severozahodnem delu Južne Amerike, na področju Pacifika, Oceanije, vzhodne Avstralije in severne Azije.

- 1 T Novo leto. Obrez. G.
- 2 S Presveto ime Jezus.
- 3 Č Genovefa dev., Anter)
- 4 P Tit šk., Angela F.
- 5 S Amelija vd., Telesfor
- 6 N Sv. Trije kralji, Razgl.
- 7 P Zdravko, Lucijan
- 8 T 40 mučenikov
- 9 S Julijan, Adrian, škof.
- 10 Č Aldo p., Domicijan ☸
- 11 P Pavlin šk., Higin pap.
- 12 S Ernest šk., Tatjana
- 13 N 1. po Razgl., sv. Druž.
- 14 P Hilarij šk., Srečko
- 15 T Maver, opat., Veljko
- 16 S Marcel pap., Oton
- 17 Č Anton pušč., Sulpicij ☾
- 18 P Priska muč., Liberata
- 19 S Marta dev., Marij
- 20 N 2. po Razgl., Boštjan
- 21 P Neža, dev.
- 22 T Vincenc muč., Viktor
- 23 S Zaroka Marije Device
- 24 Č Felicijan, Timotej šk.
- 25 P Spreobrnjenje sv. Pavla
- 26 S Pavla vd., Polikarp ☸
- 27 N 4. po Razgl., Janez Zlat.
- 28 P Ciril patr., Tilen
- 29 T Frančišek Sal., c. uč.
- 30 S Martina dev., Savina
- 31 Č Sv. Janez Bosco

15111111111111111111

ZAPISNIK

1/-

Patronato Acli

Rue de la Loi 121

Bruxelles 3

- 1 P Ignacij šk. Brigida)
- 2 S Svečnica Dar. Gosp.
- 3 N 5. po Razgl.; Blaž, škof
- 4 P Gilbert, sp.; Bojana
- 5 T Agata, dev., muč.
- 6 S Doroteja muč., Teofil
- 7 Č Romuald, opat; Ksenija
- 8 P Honorat, škof (7)
- 9 S Apolonija, devica
- 10 N Septuagesima; Viljem
- 11 P Lurška Mati božja
- 12 T Damijan, Evlalija, dev.
- 13 S Foska dev., Maura
- 14 Č Valentin, muč.
- 15 P Faustin, mučenik
- 16 S Julijana, dev. muč ((
- 17 N Seksagesima; Donat
- 18 P Simeon, škof, mučenik
- 19 T Konrad, puščavnik
- 20 S Elevterij šk.; Zenobij
- 21 Č Irena, devica; Fortunat
- 22 P Marjeta Kortonska, dev.
- 23 S Peter Damijan, škof
- 24 N Kvinkvagezima (7)
- 25 P Valburga, devica
- 26 T Pust; Porfirij, škof
- 27 S Pepelnica
- 28 Č Roman, spoznavalec

Civilna slovesnost

ZAPISNIK

- 1 P Albin šk.; Zorko
 2 S Simplicij, Bazilij op.)
 3 N 1. postna
 4 P Kazimir, spoznavalec
 5 T Janez od Križa; Foka
 6 S Felicita in Perpetua, m.
 7 Č Tomaž Akv., cerkv. uč. 1. kvatre
 8 P Gerard, op.; Apolonij
 9 S Franciška Rimska sp.
 10 N 2. postna; Klavdij ☿
 11 P Kostantin; Heraklij
 12 T Gregor Vel, papež
 13 S Henrik kr., Roderik
 14 Č Matilda kr, Inocenc
 15 P Longin in Prob, muč.
 16 S Hilarij in Tacijan muč.
 17 N 3. postna; Jedert, dev.
 18 P Ciril Jeruzalemski, š. ☿
 19 T Sv. Jožef, ženin M.B.
 20 S Klavdija m., Evfemija
 21 Č Benedikt op.; Serapijon
 22 P Lea muč.; Caharija
 23 S Domicijan in tov. m.
 24 N 4. postna; Gabrijel n.
 25 P Marijino oznanjenje ☿
 26 T Emanuel, mučenik
 27 S Janez Damašč.; Rupert
 28 Č Janez Kapistran, Prisk
 29 P Sekund, Jona prerok
 30 S Andrej, spoz.; Janez Kl.
 31 N Tiha nedelja; Modest

ZAPISNIK

- 1 P Hugon, škof)
- 2 T Frančišek Pavelski
- 3 S Rihard, šk. ; Hlonija
- 4 Č Izidor šk., Dori
- 5 P Monika, Žal. M. b.
- 6 S Herman sp. ; Klotar
- 7 N Oljčnica ; Herman, sp.
- 8 P Albert, škof
- 9 T Marija Kleofa, dev. ☿
- 10 S Terencij, mučenec
- 11 Č Leon Veliki, papež
- 12 P Veliki petek ; Lazar
- 13 S Velika sobota ; Ida
- 14 N Velika noč ; Vstajenje
- 15 P Vel. ponedeljek
- 16 T Lambert, šk., Bernardka
- 17 S Anicet pap. ; Robert ☾
- 18 Č Apolonij, Elevation
- 19 P Leon IX, papež ; Ema
- 20 S Elijana, dev. ; Adalgiza
- 21 N Bela nedelja ; Anselm
- 22 P Soter in Gaj, mučenika
- 23 T Adalbert, škof ☿
- 24 S Jurij, vitez, muč.
- 25 Č Oblet. osv., drž. praz.
- 26 P Klet in Marcellin, muč.
- 27 S Peregrin, opat ; Čita
- 28 N 2. povelikonočna
- 29 P Marina, muč. ; Peter, m.
- 30 T Kat. Slovenska, Marijan)

ZAPISNIK

- 1 S Praznik dela
- 2 Č Patrocinij sv. Jožefa
- 3 P Najdba sv. Križa
- 4 S Florijan; Gotard, šk.
- 5 N 3. povel.; Evlogij, m.
- 6 P Judita, mnč.; Janez lat.
- 7 T Stanislav, škof
- 8 S Bonifacij IV, pap.
- 9 Č Gregor nacijanški, šk.
- 10 P Izidor; Job, očak
- 11 S Sigismund, šk.; Žiga
- 12 N 4. povel.; Pankracij
- 13 P Servacij, škof; Robert
- 14 T Bonifacij, šk.; Fortunat
- 15 S Ivan La Salle, spozn.
- 16 Č Janez Nep.; Ubald,
- 17 P Paskal Bajl., spozn.
- 18 S Feliks sp.; Venancij
- 19 N 5. pov.; Ivo, spozn.
- 20 P Bernard Sienski, sp.
- 21 T Viktor, muč.; Valent, sp.
- 22 S Rita da Cascia; Julija, d.
- 23 Č Vnebohod; Željko
- 24 P Marija Pomočnica
- 25 S Urban, papež; Gregor VI.
- 26 N 6. povelik; Filip Neri
- 27 P Natalija devica; Beda
- 28 T Avgustin Canterb., šk.
- 29 S Marija Paciška, sp.
- 30 Č Ferdinand, kralj
- 31 P Angela Merici, dev.

ZAPISNIK

- 1 S Fortunat, spozn.
- 2 N Binkošti
- 3 P Klotilda, kraljica
- 4 T Kvirin, škof; Frančišek
- 5 S Bonifacij, škof; Ferdo
- 6 Č Norbert, muč.; Kandid
- 7 P Robert šk.; Pavel š. ⑦
- 8 S Medard, škof
- 9 N 1. pobinkoštna
- 10 P Primož in Felicijan
- 11 T Barnaba, ap.; Darinka
- 12 S Onofrij, Janez Fakund
- 13 Č Sveto Rešnje Telo
- 14 P Svetogorska M. b. ④
- 15 S Vid in tov. muč.
- 16 N 2. pobinkoštna
- 17 P Adolf Ranieri, škof
- 18 T Efrem, puščavnik
- 19 S Gervazij in Protazij
- 20 Č Silverij p.; Adalbert
- 21 P Alojzij, spoznavalec ⑦
- 22 S Pavlin Nolanski, sp.
- 23 N. 3. pobinkoštna
- 24 P Janez Krstnik, pušč.
- 25 T Eligij, škof; Viljem, opat
- 26 S Vigiliš škof
- 27 Č Ladislav kr.; Hema, kr.
- 28 P Atilij muč., Heraklit ⑤
- 29 S Sv. Peter in Pavel
- 30 N 4. pobinkoštna

2. kvatre

ZAPISNIK

- 1 P Presveta rešnja Kri
 2 T Obiskov. Marije Dev.
 3 S Irenej muč.; Leon II.
 4 Č Urh, škof; Berta, dev.
 5 P Ciril in Metod, slov. ap.
 6 S Marija Goretti
 7 N 5. pobinkoštna
 8 P Kilijan, škof; Adrijan
 9 T Leticija, dev.; Brikeij
 10 S Amalija, devica; Ljuba
 11 Č Pij I. pap.; Olga
 12 P Mohor in Fortunat
 13 S Marjeta, devica
 14 N 6. pobinkoštna
 15 P Henrik II., cesar
 16 T Karmelska Matibožja
 17 S Aleš sp.; Marcelina
 18 Č Kamil Lelijski, spozn.
 19 P Vincenc Pavlanski, sp.
 20 S Hieronim; Elija
 21 N 7. pobinkoštna
 22 P Marija Magdalena, sp.
 23 T Apolinarij, škof
 24 S Kristina, dev.; Boris
 25 Č Jakob, ap.; Rado
 26 P Ana, mati Dev. Marije
 27 S Pantaleon, m.; Izaija
 28 N 8. pobinkoštna
 29 P Marta, devica
 30 T Abdon in Senen, m.
 31 S Ignacij Lojolski, sp.

Začetek pasjih dni

ZAPISNIK

- 1 Č Vezi sv. Petra, Makab.
- 2 P Porcijunkula, Alfonz L.
- 3 S Najdenje sv. Stefana
- 4 N 9. pobinkoštna
- 5 P Marija Snežnica
- 6 T Sikst II., papež
- 7 S Kajetan pušč., Donat
- 8 Č Hermina, Cirijak, muč.
- 9 P Janez Vianney, spozn.
- 10 S Lovrenc, mučenec
- 11 N 10. pobinkoštna
- 12 P Klara, dev.; Veselka
- 13 T Hipolit, mučenec
- 14 S Stanislav, Kostka, sp.
- 15 Č Vnebovzetje M. D.
- 16 P Rok, spozn., Joahim
- 17 S Hijacint, spoznavalec
- 18 N 11. pobinkoštna
- 19 P Janez Eudes, sp.
- 20 T Bernard, sp.
- 21 Š Ivana Šant., dev.
- 22 Č Srce Mar., Timotej, sp.
- 23 P Filip Ben. (Zdenko)
- 24 S Jernej ap., Ptolomej
- 25 N 12. pobinkoštna
- 26 P Bernard, sp., Cefirin
- 27 T Jožef Kalasancij, sp.
- 28 S Avguštin, cerkv. uč.
- 29 Č Sabina, Obl. Jan. Kr.
- 30 P Roza Limanska, dev.
- 31 S Rajmund sp., Abondij

Konec pasjih dni

ZAPISNIK

- 1 N 13. pobinkoštna
 2 P Štefan, kralj, Maksima
 3 T Doroteja in tovar. ☿
 4 S Rozalija dev., Marino
 5 Č Lovrenc Just., Albert
 6 P Caharija pr., Petronij
 7 S Regina dev., Branislava
 8 N 14 pobinkoštna
 9 P Gorgonij, mučenik
 10 T Nikolaj Tolentinski ☿
 11 S Hijacint in Prot.
 12 Č Ime Marijino, Gvido
 13 P Mavriliij, škof, Hedvika
 14 S Povišanje sv. Križa
 15 N 15. pobinkoštna
 16 P Ljudmila, devica
 17 T Lambert, Elda, dev. ☿
 18 S Jožef K., Evstorgij
 19 Č Januarij, muč., Ahac
 20 P Evstahij in tov., muč.
 21 S Matevž ap. evangelist
 22 N 16. pobinkoštna
 23 P Lin, papež, Slavojka
 24 T Gerard, spozn.
 25 S Avrelija, muč., Kleofa
 26 Č Ciprijan in Justin, m. ☿
 27 P Kozma in Damijan, m.
 28 S Venceslav, kralj
 29 N 17. pobinkoštna
 30 P Hieronim, cerkveni uč.,

3. kvatre

ZAPISNIK

- 1 T Remigij škof
- 2 S Angeli var., Teofil
- 3 Č Terezija Det. Jezusa ⑧
- 4 P Frančišek Asiški sp.
- 5 S Placid in tov., Tulija
- 6 N 18. pobinkoštna
- 7 P Marija roženvenška
- 8 T Brigita, spozn. Pelagija
- 9 S Dionizij Areop. ⑨
- 10 Č Frančišek Borgia sp.
- 11 P Placidija, Aleksander
- 12 S Maksimiljan, Serafin sp.
- 13 N 19. pobinkoštna
- 14 P Kalikst, papež, Borut
- 15 T Tereza Avilska, spozn.
- 16 S Gal m., Bertrand
- 17 Č Hedvika, kraljica ⑩
- 18 P Luka, evangelist
- 19 S Peter Alkantarski, sp.
- 20 N 20. pobinkoštna
- 21 P Uršula, devica
- 22 T Donat, škof, Vera
- 23 S Boecij, sp., Domicij
- 24 Č Rafael, nadangel
- 25 P Krizant in Darja, m. ⑪
- 26 S Evarist, pap., Rustik
- 27 N 21. pobinkoštna
- 28 P Simon in Juda, ap.
- 29 T Ermelinda, dev., Narcis
- 30 S Saturnin, muč., Liberat
- 31 Č Volbenk, šk., Kvintin

ZAPISNIK

- 1 P Vsi sveti (☿)
 2 S Spomin na ver. duš
 3 N 22. pobinkoštna
 4 P Karol Boromejski
 5 T Elizabeta in Č., sp.
 6 S Lenart, šk., Kalinik
 7 Č Ernest opat, Engelbert
 8 P Bogomir, Evfrozina (☾)
 9 S Orest, muč., Nevenka
 10 N 23. pobinkoštna
 11 P Martin, škof, Davorin
 12 T Renat, muč., Kunibert
 13 S Stanislav, spoznavalec
 14 Č Jozafat šk., Borislava
 15 P Lepold sp., Albert V.
 16 S Otmar, sp., Jedert d. (♄)
 17 N 24. pobinkoštna
 18 P Odon, škof, Gregorij, š.
 19 T Elizabeta, kraljica
 20 S Feliks, sp., Srečko
 21 Č Darovanje Marije Dev.
 22 P Cecilija, dev., muč.
 23 S Klement, papež
 24 N 25. pobinkoštna (♃)
 25 P Katarina, sp.
 26 T Lenart Portomavriški
 27 S Virgilij, šk., Valerijan
 28 Č Jakob, sp., Sosten, muč.
 29 P Saturnin, šk., Blaž
 30 S Andrej, ap., Justina

Državni praznik

ZAPISNIK

- 1 N 1. adventna nedelja ☿
 2 P Blanka, devica
 3 T Frančišek Ksaverij
 4 S Barbara, devica, muč.
 5 Č Saba muč., Dalmacij,
 6 P Miklavž, škof
 7 S Ambrož, c. uč., ☾
 8 N 2. adventna
 9 P Sir, škof, Peter Furbè
 10 T Melhijad, papež
 11 S Damaz, papež
 12 Č Amalija, sp., Aleksander
 13 P Lucija, dev., Otilija
 14 S Pompej, šk., Spiridijon
 15 N 3. adv., Kristina, dev.
 16 P Evzebij, kr., Adelajda ☿
 17 T Lazar, spozn., Zivko
 18 S Gracijan, škof, muč.
 19 Č Fausta, dev., Anastazij
 20 P Evgenij in Makarij muč.
 21 S Tomaž, ap., Severin
 22 N 4. adv., Demetrij, škof
 23 P Viktorija, dev. ☾
 24 T Sveti večer
 25 S Božič, Rojstvo G.
 26 Č Štefan, prvi muč.
 27 P Janez, Evangelist, ap.
 28 S Ned. otročiči
 29 N David, kralj, Tomaž, a.
 30 P Evgen, škof, Liberij ☿
 31 T Silvester, papež

2. kvatre

ZAPISNIK

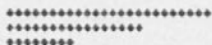
† Mons. IVAN TRINKO

Sto let....!

Letos bo ves slovenski narod obhajal stoletnico rojstva očaka beneških Slovencev Ivana Trinka. Pred sto leti se je rodil v Spodnjem Trčmunu ta veliki sin domovine, ki je skoro eno stoletje krmaril usodo svojih rojakov. V preprosti hiši svojakov, malih posestnikov, danes se pravi »pri Pirnovih«, je rasel mali Ivan Zlatoust in je dorastel v očaka svojega ljudstva.

Kot trije modri za zvezdo v Betlehem so hodili njegovi rojaki k njemu v Videm po nasvete in tolažbo, po vzpodbudo in načrte. V svojih pesmih in pismih je Trinko vriskal in jokal s svojimi. Z drobnim peresom je risal matajurske gričke in nadiške globeli. Na koncu je poleg pesnika, risarja še kot glasbenik zložil mogočni zadnji »De profundis«.

Res, iz globine svojega srca je zajemal orjak pod Matajurjem zaklade za vse rojake, od Nediže do Drave. Zato pomeni stoletnica njegovega rojstva svetel dan v naši zgodovini!

Pozdrav Tarčmunu

NA DAN NOVE MAŠE
IVANA TRINKO-TA
20 ROŽNIKA 1886

Poskakuj, raduj se, bela rožica,
— *tarčmunska vas,*
Srečnega tako ni sela kakor ti,
— *tarčmunska vas!*
Benečanom vsem, Nedižo jadrno pijočim, je
Milost v tebi razodela se ta dan,
— *tarčmunska vas.*
Ena Zvezda prikazala se bliščeča nad teboj,
Ti Cvetica dozorela vrta kras,
— *tarčmunska vas.*
Ivan Trinko Cvetka ta je, nov levit tvoj,
— *ki njegov*
Danes prvi si prejela blagoslov,
— *tarčmunska vas.*

Prijatelj

P. P.

Pripomba: Zdravico tarčmunski vasi je spesnil Peter Podreka. Izšla je le v nekoliko posebnih odtisih. Eden se je še našel v Trinkovi zapuščini.

Trinkova beseda

sobratu Alojziju Birtiču, ki je daroval
svojo prvo sv. mašo 2. maja 1909 v Erbeču

Mladi prijatelj!

Tudi Tvoj dan, Tvoj lepi, dolgo pričakovani dan je napočil. Prišel je nenadoma, oživljen v toplem blesku pomladanskega sonca. Vesele se ga s Teboj domači, prijatelji in znanci vsi na okolo in obče veselje se prekrasno vjema z veseljem prebujajoče se narave in s pomlajeno krasoto naših slovenskih gor.

Preč je dvanajst trudapolnih let semenišča! Šle so kakor jata ptic selečih se na jug. Pridno si se učil v tem času, moder si bil, z dosledno stanovitnostjo in s čedalje bolj kipečim navdušenjem si se vspenjal do svojega cilja. Zato pa si tudi srečno dospel kamor Te je gnalo silno hrepenenje, prišel si do duhovnega stanu, za kar Ti srčno in slovesno čestitam.

Dolga pot in naporno učenje sta te vtrudila; na koncu si opešal. Nič ne de! Šibko je za trenotek telo, a čvrst in boder naj ostane duh. Zdravlje se povrne, kakor se je povrnila pomlad.

Žalibog! okoliščine mi niso dovolile osebno vdeležiti se slovesnosti Tvoje prve sv. Maše in prijateljski Ti stisniti posvečene roke z najlepšimi voščili na pragu najvažnejše dobe Tvojega življenja. Zato pa naj Ti s pričujočim pismom izražam vse svoje veselje in zadovoljnost, da Te vidim naposled vendar uvrščenega med naše slovenske duhovnike. Živi in bodi njim in domovini za čast in slavo s krepostnim življenjem! Nikoli ne pozabi, da kakor se naše ljudstvo odlikuje po veri in pobožnem življenju, tako in še bolj se morajo odlikovati njegovi dušni pastirji. Pri nas vse sloni na duhovniku. Uzoren duhovnik dobi med našimi Slovenci najhvaležnejše polje svojemu delovanju. Če pridno in pošteno seje, bo veselo in bogato žel, in blagor njemu, blagor v oskrbo izročnim mu dušam! Gorje onemu ki si ni v svesti svojega položaja, ki ne zna, ali noče spolniti svoje naloge!

Kot vodilne nazore imej vedno pred očmi one, katerih si se navzel v zavetišču, kjer si bil uzgojen. — Bog začetek in konec vsemu — Duhovnik odgovoren posredovalec med njim in ljudstvom — Vera, svetinja ktero moramo zvesto čuvati in za ktero moramo postaviti, če treba tudi življenje —

Krščanska ljubezen, ki nam zapoveduje pomagati po svoji moči vestno in pošteno vsem brez izjeme — Gojitev in boljšanje nравnosti, zdravega domačega duha in tudi jezika — Težnja po vsakojakem mogočem napredovanju v zvišenem krščanskem duhu — Evo Ti v glavnih potezah red vodilnih nazorov!

Bog Ti daj mnogo zdravja in veselja, pa srčno naprej po pravi poti dolgo vrsto let!

Živel!

V Vidmu, 2 maja 1909

Tvoj prijatelj

Ivan Trinko

Ob umeščanju novega šentlenarskega župnika č. g. Ivana Petričiča dne 15. novembra 1908 je Ivan Trinko napisal poslanico in pozdrav, ki se končuje s pomembnimi besedami:

Vsi skupaj delujte za blagor našega ljudstva, branite vero naših očetov, skrbite za nравnost, blagostanje in lepo ime naših Slovencev; in pa skrbite tudi za ohranitev narodnega jezika in značaja, ker dokler Slovenec ostane Slovenec, ostane tudi pobožen in pošten.

Naj sledi zdaj nekaj Trinkovih besed v verzih, katere je tiskane v posebnih knjižicah poklanjal novomašnikom, povečini svojim bivšim učencem, ko so prvič stopili pred oltar.

Č. G. ANTONIJU BANKIČU —
novomašniku

*Z ognjenim pišem Ti peresom, gledi!
In dobro si zapomni ti besedi,
Da več ne padejo Ti iz spomina:
Bog-domovina!*

*Naj koder bodi Te osoda nosi,
Na pot Ti žalost al veselje troši,
Tolažba Tebi vedno bod'edina
Bog-domovina.*

*In, ko pozvan, nemudoma veselo
Med ljudstvo se podaš na sveto delo,
S Teboj naj kliče vernih Ti množina:
Bog-domovina!*

*Za vero in za dom krepko desnico
Dviguj nevstrašno nad vragov množico
In Te ovenča zmagovalca sina
Bog-domovina.*

V Landerji 7 septembra 1890.

Prijatelj
D. Ivan Trinko

JOSIPU ŠKURJU

ob prvi sveti maši v Prosnidu na praznik svetega Jožefa 1907

*Dihom pomladanjim
Vzbuja se narava;
Slednja stvar se giblje,
Vse v veselji plava.*

*Stvarniku soglasno
Zbor stoter prepeva;
Duše prebujene
Nov nam čut preveva.*

*Dragi! tudi tebi
Se pomlad poraja,
Na obzorju jasnem
Mlada zora vzhaja.*

*Novi dan nastopa,
Novo hrepenenje
Čez oltar te pelje
V delavno življenje.*

*Čolnek že se giblje.
Plovi, čolnek, plovi!
Ščitijo naj vedno
Blagi te duhovi!*

*Plovi! Bog in narod,
Kot dve zvezdi mili,
Kamorkoli ploveš,
Vedno te vodili.*

Vdano poklanja I. T.

Bo Trinkovih vzgledih...

NOVOMAŠNIK BOD' POZDRAVLJEN!

Cvetice polja
cvetite ljubo,
Zvezdice neba
svetlite krasno.

Vi ptički pa mali
le pojte glasno,
v Kravarski Fari
se odperja nebo:

Bog sprejme daritev
daritev novo!
Za božjo žalitev
to sprava naj bo.

Vesela novica
le pluj in naznani
ko zvezda danica
vsa srca pa zgani.

Oj, ti novomašnik
prinašaš radost,
zemljanom s'tolažnik,
dušicam s'svetlost.

Spomin tvoje Maše
naj dolgo se hrani
naj zmaga vse čase,
naj živi za nami!

Te želje goreče
na pesmi doneče
jaz tebe podam
zak' druž'ga nimám...

ZDRAVKO

To pesem je spesnil novomašniku Mariju Hvalici (Qualizza) župnik Angel Kračina ob novi maši v Kravaru dne 1. julija 1962.

„ŠIBA STORE NOVO MAŠO PJET“

Star je zgornji pregovor, morda pa nikjer ne zveni tako po domače kot na jeziku našega ljudstva. Nove maše veljajo že od nekdaj med beneško-slovenskim ljudstvom kot največji praznik v letu. Mislite pa še, kako se počuti počaščena tista vas, ki učka po dolgih letih, da stopi eden izmed rojakov prvič pred oltar v domači cerkvi. Vsa vas je po navadi žrtvovala, kolikor je mogla, da je mladenič dokončal latinske šole in bogoslovje. Novi mašnik je običajno prestal strogo družinsko vzgojo. Odtod tudi tisti pregovor o šibi, ki naj pomeni, da je včasih potrebno tudi malo trdote pri mladih, če naj postane, kaj iz njih. Vsa soseska se pa tudi

zaveda, da je prav duhovnik tisti, ki vodi ljudi po pravi poti za vero in ljudstvo.

Zatorej je novomašni dan res nepozabni praznik za vso okolico. Po stari navadi vabijo na nove maše v prvi polovici avgusta, ko sije najlepši čas v beneško-slovenskih vaseh. Na določeni praznik se spravijo domači fantje že zgodaj zjutraj v zvonik tonkat ali škanpinjat, to se pravi pritrkavat. V nabivanju zvonov so bili pri nas pravi mojstri. V ritmu udarjajo, držeč žvenkelj oberoč, ob zvon; potem pa v hitrem tempu tolčejo z železnimi palčicami po zunanjem obodu bron.

Medtem ko se še razlega bronasta pesem po doleh in po bregeh, se razvije ob deseti uri in pol sprevod iz rojstne hiše novomašnika. Ob poti proti cerkvi so zasajeni mlaji, pa tudi vsi grmi so okrašeni s papirnimi zastavicami in pušeljci. Sprevod krene pod slavoloki za nosivcem križa. Po navadi ga je nosil mladenič iz hiše, kateri je stalno pripadala ta čast. Za križem gre skupina belooblečenih otrok, ki sipljejo rožice na pot. Potem sledi novomašnik, ob njegovi strani pa njegova sestra in ali kaka mlada sorodnica v beli obleki in z velikim šopkom v rokah. Novi mašnik je namreč po ljud-

skem čustvovanju »novič«, to se pravi ženin, ki se poroči z mistično nevesto sv. Cerkvijo. Starši stopajo ob straneh »noviča«. Za njimi gredo krstni in birmanski botri, nato se pa uvrstijo duhovni sobrat - asistent z domačim župnikom in ostala duhovščina. Zada se pa vije dolgi spreved sorodnikov in povabljenih gostov.

Ob vhodu v cerkev čakajo po navadi šolski otroci z deklamacijami in cvetjem. Ko vstopi novi svečenik v cerkev, zabučijo orgle in po navadi je zadonela s kora Rieppi-jeva pesem »Tu es sacerdos...«. Po prvih molitvah stopi na prižnico slavnostni govornik. Pridiga je morala biti pri novih mašah precej dolga, vsaj tri četrt ure in mora ganiti do solz, če ne ni prava...

Po darovanju so se vsi verniki drenjali pred oltar, ker je bil ofer. Novi mašnik je sedel z asistenco na evangeljski strani in je držal na kolenih odprte dlani. Verniki so šli okoli oltarja, oddajali svoj »ofer« v denarju in poljubljali novomašnikove roke. Med tem dolgim obredom so peli pevci domače pesmi. Znane so bile skladbe č. g. Antona Drolja, kaplana iz Škrutovega.

Po maši in blagoslovu zveže cerkovnik ponjavo z ofrom in jo izroči »novičevemu«

očetu. V sprevedu se vsi gostje vrnejo v rojstno hišo novega mašnika, kjer je že pripravljeno veliko kosilo. Posebna poslastica so bile nekoč domače »gubance«, katere je napekla vsaka hiša v vasi po svojem tajnem receptu. Med kosilom, ki je trajalo po več ur, ni smelo manjkati napitnic in pesmic v domačem narečju. Nekaj teh berete na naslednjih straneh. Govori in pesmi so bile včasih zelo pomembne. Odlični duhovniki, med temi tudi očak Trinko, so po navadi poklanjali novim sobratom pesmi, tiskane v posebnih okrašenih izvodih. Postale so že prava redkost.

Toda vrnimo se k novomašnim gostom. V veseli družini mineva čas zelo naglo. Ob peti uri popoldne spet tonkajo zvonovi in vabijo k blagoslovu in »Te deumu«. Slavja pa še ni konec. Zvečer mora novi mašnik pogostiti še pevce in zakasnele sorodnike. Hišna mati odreže še vsakemu gostu kos gubance za popotnico. Pozno v noč je že, ko se zadnji poslavljaajo.

Še pred sto petdesetimi leti je bil na večer nove maše v navadi tudi ples, kateremu je moral vsaj za hip prisostvovati tudi novomašnik z gosti. Na dvorišču se je mladina zavrtela ob zvokih violine v »štaja-

rišu« in v nekakšnem kolu. Te navade, ki se niso dosti skladale z resnobo dneva, je odpravil nadškof Rasponi leta 1809. V posebnem razglasu, razposlanem »Ai rev.di Vicarj Curati della Schiavonia«, piše, da je zvedel za razne nerednosti, ki so se počele ob takih priložnostih, in zato prepo-veduje plesanje ob novih mašah.

Danes tega ni več, ostali so pa še vedno pomenljivi ljudski običaji pri novomašnih slovesnostih, ki dokazujejo, kako je ljudstvo tesno povezano s svojimi dušnimi pastirji, zlasti kadar tudi ti čutijo s svojim ljudstvom, iz katerega so izšli.

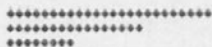

Z R N A

STEBER SLOVENSKE DOMOVINE

»Slovenska kmetica, še vedno te premalo spoštujemo! Pridna si pri delu, vedno si v skrbeh, da bi se ne podrł kak vogel hiše. Malo imaš od življenja, uboga si in mučenica! A vendar je tvoja zasluga, da je tlačena in raztrgana slovenska domovina skupaj ostala.«

Ivan Tavčar

Po zemlji naši sem hodil...

Naš prelepi podzemski svet

Na položnih rebrih, po klancih in dolinah prikupne Bernadije (m 879), ki se razprostira med Terom in Karnahto, se vzpenjajo kmétska naselja in čedne vasice, naseljene s preprostim prebivalstvom slovenskega porekla. Ta ali oni domačin je seveda zavrgel svoj materin jezik, vendar se je slovenska govorica delno še ohranila v naselju Uiànt (Vigant) in v vasi Zavrh (Villanova), kjer ljudstvo hrani čut do svojega jezika. Pred leti sta ti vasici posebno zasloveli. Jamski raziskovalci so namreč odkrili lepe podzemске jame, ki se odpirajo pod kraškim svetom okoli teh vasi in njih imena so zapisali v znanstvenih razpravah. Skrivnostna lepota te naše predrage zemlje je Slovencem neznana, zato jo skupaj raziščimo!

Uiàntska jama ima značilno morfologijo. Njen veličastni vhod se odpira pod skalo v višini 540 m nad morjem in se razvija v širok hodnik, poln blata, s komaj opazno

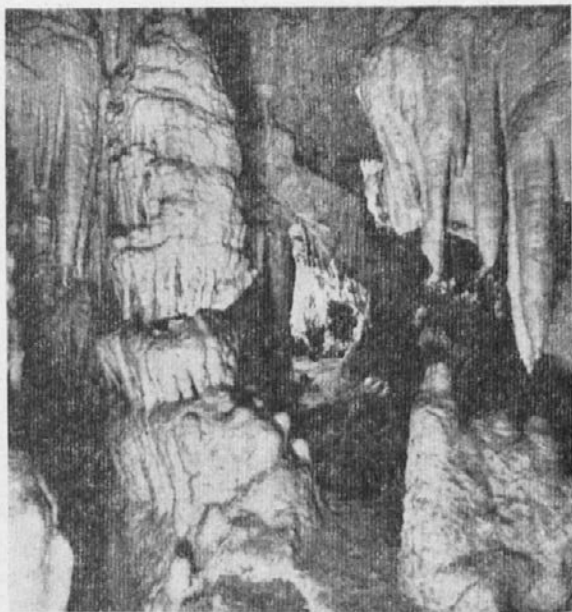
Stalaktiti in stalagmiti

nagnjenostjo. Jama se vije naprej z vrsto prepadov in korit napolnjenih z vodo, nato se razširja v neprijetno galerijo, ki se konča nad strmim prepadom pri 49 metrov globoki votlini. Malo naprej se prikaže stranska galerija, ki se druži z glavnim hodnikom; od slednjega se loči tudi neopazna tésen, kjer so v rahli prsti odkrili veliko ostankov (kosti in zobovje) jamskega medveda (*Ursus spelaeus*), pa še drugih sesalcev, kakor *Gulo luscus*, *Canis vulpes*, *Arvicola*. (De Gasperi v *Archivio per l'Antropologia e l'Etnografia*, 1912). Lepša in pomembnejša od Uiántske jame je Nova završka jama, ki je največja podzemna jama v Italiji.

Zavrh (Villanova) je del občine Brdo in je zelo raztegnjena vas, ki se razprostira med kopastimi griči in prijaznimi dolinami na severo-zapadu Bernadske planote. Vas je skupina štirih naselij, izmed katerih je najbolj na jugu naselbina Funtič. Nad Funtiči se druži v snop hiš Dolina. Med tema naseljema se vijuga vozna cesta, ki se dviga vedno bolj navkreber do cerkve sv. Florjana; tu se obzorje razširi in postane bolj pregledno in zanimivo. Pri cerkvenem griču ima potnik veličasten pogled na Brdo (505 m),

na gričevje okrašeno z drobnimi gozdiči, na doline z zaokroženim dnom, kjer tečejo hudoourniki in senčnati potoki, kot Malaščac.

Pri cerkvi je skupina hiš, ki tvori naselje Rusa. Za cerkvijo vodi tlakovana steza v sončno Zajamo, kjer se odpirajo praviljično lepe završke jame, ki so urezane v žilah kraškega skalovja in se porazgubljajo med ledenimi kapniki v temne globine zemlje. V naselju Zajame je več podzemskih jam, a najpomembnejši sta Dóvica in Nova jama, v katero so se prvič spustili 17. maja 1925. Dóvica se razvija 2491 metrov na daljavo in obstoji iz dolge vrste galerij, ki so povezane z ozkimi hodniki. Notranjost, ki se zdi kakor kačje gnezdo, je polna spolzkega blata in tesni prehodi so težko dostopni. Dóvica je zanimiva iz znanstvenih pogledov, predvsem zaradi erozijskih pojavov, katere lahko opazujemo po njenih vlažnih stenah. Čudoviti so hieroglifi vdolbeni v apnenčevih okvirih in ledeni kristali, ki strme s stropa. Preko razpoke, ki je podobna starinskemu oknu, se znajdemo v prostrani dvorani, kjer ne opazimo trde izdolbene skale, ne prosojnega kamna, ki se leskeče ob svetlobi svetilk, temveč se nam predstavlja nevesel kraj, potemnjen do oboka s plastjo sajavega blata, ki

Kapniki v Zavorskih jamah

s silo zija s stropnih razpok. Po štirih galerijah teče prav toliko potočkov, ki se izgubljajo med debelejším peskom in po razpokah. Ta vesela vodica se pretaka malo naprej v peti kanal, kjer se zbere in oživi. Nje-

no plivkanje se oglaša v jami kot žalostno zvonjenje. Po nadaljnjih hodnikih srečamo skale in kamenje, pa še nove apnenčaste tvorbe, ki krase dolgo vrsto podzemskih votlin.

Nova jama

Toda večja, slovitejša od Dóvice je Nova jama, katere vhod je urezan v živo skalo. Odkril jo je slučajno leta 1925 domačin Peter Negro, poznan Slovenec in zapisovalec narodnih pesmi in pripovedk v slovenskem narečju. Negro je namreč opazil naravno odprtino, iz katere je pihal na dan vlažni zračni tok, ki se je zgoščeval v paro. Iz radovednosti se je Negro preril v notranjost odprtine in zlezel v ozek in dolg hodnik, ki se je izgubljal v somraku.

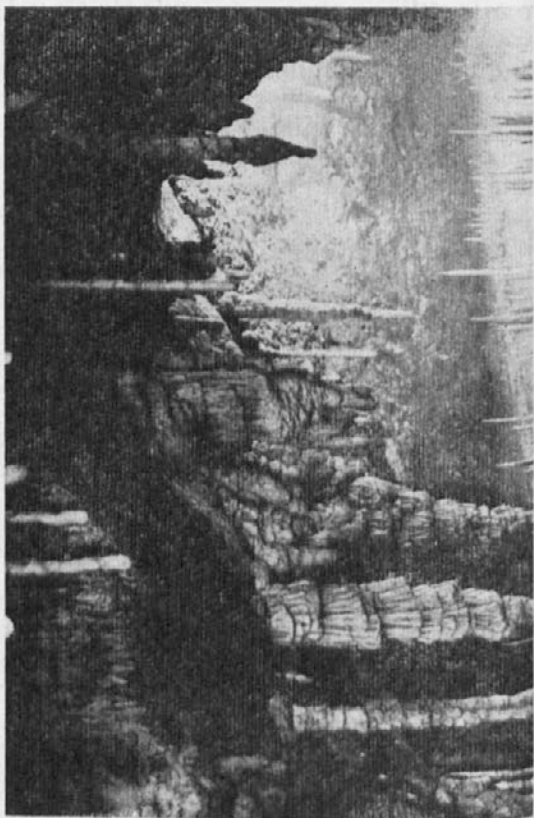
Novica nepričakovanega odkritja se je nemudoma raznesla in je bila objavljena v krajevnem časopisju 15. maja 1925. Takoj so navdušeni raziskovalci pripravili prvo raziskovanje pod vodstvom Antona Baldini-ja, člana Jamskega društva iz Vidma. Odzvali so se tudi drugi raziskovalci, katerih imena so vklesana v plošči, ki je vzdana v vhodni galeriji. Prvo raziskovanje se je vršilo 25. maja 1925. Tudi veliko domačinov je sode-

lovalo, kakor Peter Negro, Giusto Bobbera, ki je bil najdrznejši in se je spuščal po vrveh v nepoznane prepade; pa še Evgenij Lendaro, ki je vneto pomagal, da raziščejo ves ta podzemski svet. Ponudili so se tudi drugi prostovoljci, ki so zastonj delali, da bi razširili ozke prehode in vdolbli lepe stopnice in tako uredili jamo za obisk tujcev. Ponos jih je podžigal, da je njihova vas tako nepričakovano zaslovela.

Prvi raziskovalci Nove jame, ki ima svoj vhod 660 metrov nad morjem, so se spustili po navpični odprtini v 30 metrov globoko jamo, katere dno se je delilo v vrsto galerij s spolzkimi in skalnatimi stenami. Mnogo časa, truda in tveganja je bilo treba, preden so preiskali vso jamo, ki se razčlenjuje štiri kilometre in pol v daljavo. Nova jama se predstavlja kot prekriževanje razpok, galerij, dvoran in hodnikov, ki so okrašeni z mlečnobelimi in prosojnimi kapniki strnjene apnenca. Tesno, a vendar zanimivo dvorano so krstili za Kristalno galerijo, katera vodi v Rajsko jamo, tako imenovano zaradi raznolikosti svojih tvorb. V tej leskeči se dvorani visi s stropa na desetine kamenitih in kristalnih lestencev; ob strani stojijo krasni svečniki in masivni kapniki,

ki se svetlikajo kakor kristal. Vozli stalaktitov tvorijo mračno in skrivnostno Indijsko kripto. Pot se nadaljuje preko nepričakanega prepada, dvorana sledi dvorani in vrste se tesni hodniki drug za drugim, težko prehodni, do glavne dvorane, ki je naslovljena kraljici Margareti in dosega 60 m širine in 30 m dolžine. Njen obok nosi številno kristalnih iglic. S stropa visijo tenki in vitki kapniki. Zdi se, kakor da jih je neznan roka prilepila v stropno skalo. Tu so pisani stebri, združeni v cele snope in se dvigajo ob stenah in v oglih visoko navzgor. Gozd kapniških stebrov je v tej dvorani gostejši kakor v ostalih. Tukaj opazujemo zanimive pojave: ledene kristale, ki se nikdar ne tope; priraščene stalaktite in stalagmite, ki se družijo v stebre, kakor da bi podpirali strop jame; ledene sveče in rastoče kapnike, ki mečejo ob svetlobi tisočero odbleskov.

Lep je podzemski raj naše zemlje v globinah gore Bernadije. Ves ta podzemski kras in razkošni blesk ima svoj izvor v predledeni dobi, ko je bila Muška (Musi) in Brdska dolina pokrita z ogromnim ledenikom. Tedaj je zemlja Bernadske planote, ki je ovirala ledenikovo pomikanje proti jugu, vsrkavala vodo topečega se ledenika in raz-

Čarobni podzemski svet

tapljala apnenčeve plasti. V teh plasteh, po katerih se je pretakala voda, so nastale praznine: jame. Ko je voda pronicala po drobnih razpokah v obokih jam in votlin, je izločala raztopljeni apnenec. Na stropu jam so začele rasti male cevke apnenca. Raztopina apna, ki se je cedila po njihovih zunanjih stenah, je debelila vedno bolj in bolj te cevke in je stvorila stalaktite. Apnena voda, ki je kapljala iz njih na tla, pa je zgradila na tleh stalagmite.

Danes se nemirni raziskovalec plazi med kipečimi stalagmiti in bleščečimi stalaktiti teh jam, polnih skrivnostnega življenja. Med srebrnimi kapniki ta zemlja še govori o svojem beneškoslovenskem ljudstvu. Pravi mu o svojem bisernem raju, o šopkih ledenih sveč, o stebrih, kristalih v prečudovitem osrčju naše lepe domačije.

č. V.

ZRNA

»Naj je kdo še tako malo časa živel, imejmo ga za srečnega, če je prav živel!«

»Življenje je kakor igra na odru; ne gre za to, kako dolgo, temveč kako jo igrajo.«

Seneka

IZ STARIH ZGODB IN DOGODB

Pri marsinski kapeli

Med Logom in Dolenjim Maršinom stoji kapela, stara maršinska kapela. Ni moža ali žene, mladega ali starega, da ne bi v prejšnjih časih počival pri letej kapeli. Na poti iz Loga v Maršin se je vsak ustavil in nosači so odložili svoja težka bremena na zidišče, nabrali sape v stisnjena pljuča in se vrgli na kostanjevo klop. Tam, pri kapeli, so razkladali svoje misli, znanje, razdrobili vse novice, se pogovarjali, smejali, veselili in žalovali.

Stara kapela je priča radostnih sanj lepe, vesele Katre, kadar je tiho v uha pravila »Kako bruman, bardak, bogat je nje fant, kako ga bo rada poročila.« Kapela je priča žalovanja rance Vance, Bog ji daj nebesa; kolikokrat se je ta reva jokala, kadar je razkladala sosedu svoje hišne težave, težave z možem pijancem. Oj kolikokrat je morala uboga reva, v trdi noči, v dežju, mrazu, s svojimi otroki uteči pred pijanim očetom in gospodarjem. Pri kapeli si je gospodar

Tona dostikrat lomil glavo, kako bo poplačal dolge, kje bo dobil denar za moko, obleko in davke.

Stari maršinski možje vam znajo povedati še bolj čudne in res zanimive zgodbe o stari kapeli. Eni trdijo, da so bili v nočeh priče strašnih dogodkov. Kadar so trudni počivali pri kapeli, so na lastna ušesa slišali na levi strani pod Sv. Lenartom ropotanje, šumenje, kakor da se plazovi kamenja vsipajo po strmini, prepričani, da se krivopete igrajo v temni noči. Pod goro Sv. Andreja, na levi strani Nediže, na tisti zgodovinski strmini, kjer so v času beneške republike stari možje branili meje, so slišali lomljenje, gučanje, strašno vpitje, kakor da se nekdanji varuhi vračajo iz grobov.

Neki drugi maršinski možje so znali še druge, čudne zgodbe o stari kapeli. Med temi je bil gorenjski mežnar, mož dobrega srca in še bolj dobrih nog. Sto in stokrat je gorenjski mežnar, v zimi in v ledu, v dežju in mrazu prehodil vsa maršinska sela, vse grebene visokega Matajurja, poznal je natanko jame, laze vseh divjih zveri; bil najbolj prebrisan »jagar« Špetarske doline. On je znal povedati, kaj se mu je godilo pri maršinski kapeli.

Prišel je iz sejma, zadnjo bučo je popil pri »Škofu«, ne videmskemu, ampak podbo-neškemu. V noči, vračajoč se na dom, se je pri maršinski kapeli usedel na klop. Noč je bila temna, oblačna, brez zvezdic, vse tiho okoli, priložno za počitek in spanje. Ko je mož zaspal, se je postavila pred trudnega moža tenka, bela meglica, podobna beli, rahli ženski, katera mu je strogo ukazala: »Gor vstani in za menoj!« Brez moči, brez upora, na slepo, kakor omamljen je tekel za čudno postavo. Vodila ga je čez vse poti, potoke, hoste, senožeti, sem in tja vso noč. V jutranjem svitanju se je znašel pri cerkvi sv. Lovrenca, ne spominjajoč se, zakaj in kako se je to dogodilo.

Kako se je Toni Rezjan ujel v mrežo

Toni Rezjan, tako so ga imenovali, je bil iz Rezijske doma. Že v mladih letih je zapustil svojo revno hišo; naučil se je vezanja loncev, kotlov, skled in je šel s trebuhom za kruhom. Doline Sv. Petra ob Nediži, Sv. Lenarta, Savonjska, Leska so mu postale novi dom. Hodil je od vasi do vasi; pri vsakih

vratih je ponavljal le isto: »Gospodinja, ali imate kaj za postoriti?« Ni bilo otroka ali starega, da bi ne poznal Tona Rezjana, moža visoke postave, s širokimi pleči, s trdim, železnim zdravjem, v oglodani obleki, z žekami ob nogah, s potlačenim klobukom na glavi. Mladi in stari, vsi so ga radi imeli, ker je bil mož pošten, miren, zanesljiv in je znal vse dogodke gorskih in dolskih vasi. Ob času južine je vsaka gospodinja bila usmiljena do Tona Rezjana in tudi njemu je pripravila kos polente, sira, mleka ali močnika; tako je preživel tedne in tedne, leta in leta in je učakal visoko starost.

To trdo, zapuščeno življenje je spravilo Tona v popivanje in v smešne dogodke, katere ni mogoče pozabiti. Neke vsevedne priče pravijo: Neki večer se ga je Toni Rezjan toliko napil, da je zgrešil vrata in je šel spat ne na senik, ampak v hlev in se je ulegel zraven malega teleta. Žival je radostno sprejela nenavadno družbo in vso noč mu je lizala kosmati obraz. Toni je v pijanosti mislil, da se znajde v družbi brata Rika. V spanju mu je govoril: »Nu, Riko, kaj je tako trda brada, da nima konca?«

Drugikrat se mu je zgodila še bolj smešna. V pijanosti je hotel iti spat v list-

njak in znašel se je v ovčnjaku. Legel je blizu starega, lepo obrunanega kaštrona; potem ko ga je ta povonjal, je začel obračati svojo trdo glavo in neusmiljeno butati pijanega Tona. Mož je mislil, da je padel med razbojnike; branil se je, kakor je bilo mogoče, toda glava kaštrona ni nehala mu jih nakladati od vseh strani. Položaj je bil strašen in Tona je začel srepo klicati na pomoč. Mladi in stari, vsi so se prebudili in ga rešili iz ovčnjaka.

Dodam še en smešni spomin od Tona Rezjana. To se je zgodilo na Pretoči, pod Svetim Kozjanom, med Barnasom in Roncom. Toni se ga je do sita napil pri Jurčku v Gornjem Brnasu. V mraku je nadaljeval pot po strmini gore. Dobro je poznal vsako stezo. Tisti večer mu je pa glava odpovedala, le noge so merile pot in ga nesle, kamor so same hotele. Toni je brez vedenja in hotenja zalezel v »bresano« in telebnil v mrežo, nastavljeno za ptice. Nekaj časa se je branil, na koncu je izgubil vse svoje moči in pijan zaspal. Prej ko je v Brnasu jutranca oznanjevala novi dan, je bil gospodar »bresane« že pri svojih mrežah. Strah ga prevzame, kadar v jutranjem mraku zagleda neko črno stvar zavito v mrežo. Ves v strahu vzklikne:

»Glej, hudič se je ujel!« in se ritensko umika od čudnega ujetnika. Ko mu strah zgine iz kosti in so ušesa zaslišala drgotenje še pijanega Tona, se možak previdno približa. Spozna čudnega ptiča in krepko zavpije: »Tona, ali ti je hudič pomagal priti spat v mojo mrežo?«

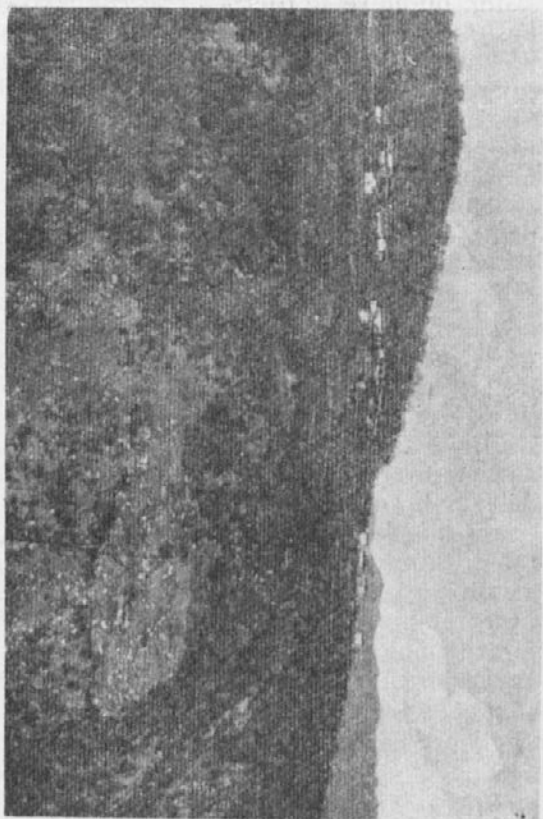
Novica, da se je Toni Rezjan ujel, je šla naglo čez goro svetega Kozjana do vseh vasi, koder še danes v spominu živi.

Z R N A

NA TUJEM

*Željno, željno se okò
daleč mi ozira,
daleč tja, kjer mu nebò
sklad gorà zapira...*

Iz okolice Nem

Iz rokopisne zapuščine PETRA PODREKE
prvega pevca Beneške Slovenije

=====

SLOVENIJA
INO NJENA HČERKA NA BENEŠKEM

*Kaj jočeš se li ti krasotica?
Kaj v klavernih mislih živiš?
Si tudi ti moja hčerkica,
Mi vedno pri sercu stojiš.*

*Glej! tvoje sestrice na Dravi,
Na Soči, na Savi si že
Pripravljajo lovor, da v slavi
Veselo vse ovenčajo me.*

*Ah! mamica draga i mila!
Okove i žulje poglej
Ki nosim, i bom jih nosila
Jaz v svojem domovji vselej.*

*Jaz nisem ne v vradu, ne v šoli
Da ravno tu od vekov živim,
Ko tujka beračim okoli,
Le v cerkvi zavetje dobim.*

*Ne poznam veselja, radosti,
Le solza mi solzo podi
Po bledem obličju, do kosti
Me tuja pijalka mori,*

*In mamka, na mojo gomilo,
Te prosim, položi na njo
Cipresovo tužno vezilo,
In kani iz očesa solzo!*

*Ne misli tak' hčerka slovenska,
Ne obupaj na lastni prihod,
Naj pride še sila peklenska,
ne vniči slovenski zarod!*

PRIPOMBA: Na izvirnem rokopisu je podpisan:
Beneški Slovenec. V oklepaju pa je pripomba (**Peter Podreka**) izpod Trinkovega peresa.

Njegovi Prevzvišenosti

Ivanu Mariji Berengo-tu

Nad-Škofu Videmskemu

K slovesu iz Fare Svetega Petra Slavenov

22. malega srpana 1886.

*Veseli se Ivan Marija
Naša Fara Te slaveč,
In Beneška Slovenija
Tebi da pozdrav goreč.*

*Hvalo, slavo vsak Ti poje,
Za Te prosi vsak Boga;
Zdaj k slovesu osebe Tvoje,
Kaj Slovenec Ti poda?*

*Lehko bi cvetljic v obili
Naših vtergali gora,
In k odazu poklonili
Venec Ti naravni ta.*

*Ali rožice minijo
Ki narava jih deli:
Zima dahne — pobledijo,
Kmalo cvet jim odleti.*

Pod pesmijo, ki se nadaljuje še s šestimi kiticami,
stoji podpis: **D. Peter Podreka.**

Z R N A

*»Kar je v stoletjih dvigalo človeka nad žival, ni
gorjača, temveč nepremagljiva moč neoborožene res-
nice!«*

Boris Pasternak

*»Grešimo vsi ljudje. Razlikujemo pa se med seboj
po tem, v koliki meri nas po grehu peče vest.«*

Alfieri

Zgodovinske drobtinice

Čarovniki in „štirije“ v Kravaru

Danes ni pri nas ne duha ne sluha po čarovnikih. Morda se najdejo v okolici še tri ali štiri stare ženice, ki vam s pogledom na roko ali mešanjem kart pravijo, kar ima priti. Po starem pa je bilo drugače. Kravar je bil na široko poznan po svojih čarovnikih. Kdor bere uradne spise videmskega inkvizicijskega sodišča, začuden ostrmi.

Leta 1592 so bile kar štiri osebe iz Kravarja, ki je takrat spadal pod šentlenartsko faro, obtožene čarovnije in zveze s hudičem... Te osebe so bile: Elizabeta Zukulina in nje brat Matija; Štefan Volar in njegova hči Lenka. Kaj pa so počenjale takega te malopridne duše, boste vprašali. Inkvizitor jih je obdolžil, da »z zlodjevo pomočjo zarodijo gnusne gliste v krušni moki, v jajcah in v vinu. Začarajo krave, da ne dajo več mleka. Celo materam dojicam naredijo to škodo.«

Nato je v bukvah zapisana stroga kazen: moški so obsojeni na deset let zapora in v okove na galejah; ženske pa na prisilno delo za več let.

Iz sledečih zapiskov se pa prebere, da se je nekaterim le posrečilo uteči — z zlodjevo pomočjo?

Leta 1600 je bil namreč poslan v Kravar kot vizitator oglejskega patriarha kanonik Missio iz Čedadada. Očakov zastopnik je izpred oltarja izobčil iz Cerkve vse tiste osebe, ki so sprejemale pod streho obsojeno Elizabeto Zukulino. Kaj se je pa potem zgodilo s to nesrečnico, ne povejo več stari zapiski.

Letošnji novomašniki

Naši kraji bodo tudi v letu 1963 obhajali več novih maš. Med slovenskimi novomašniki sta v Beneški Sloveniji dva semeniščnika.

Prvi je č. g. **Jožef Čedermac**, doma iz Petjaha pri Špjtru. Sprva se je posvetil učiteljskemu stanu, potem se je pa odzval notranjemu nagibu, ki ga kliče pred oltar in je odšel v videmsko semenišče, kjer je srečno dokončal bogoslovne nauke.

Drugi letošnji novomašnik je pa č. g. **Janez Obala**. Doma je iz Gorenjega Marsina v občini Podbonesec. Sedanji novomašnik je že nekaj časa v redovnem poklicu, in sicer

v misijonski kongregaciji »La Consolata« v Turinu.

Obema novomašnikoma pošiljajo vsi slovenski rojaki in tudi naš Koledar že vnaprej spoštljive pozdrave in prisrčna voščila!

Naše korenine

»Gospodje brez urance«

Dobro ljudstvo po slovenskih vaseh vzhodne Benečije je še vedno globoko navezano na svoje dušne pastirje, zlasti če so njihovi rojaki. V njih vidi svoje prave vodnike in branivce morale in jezika. Za njih so še vedno kaplani Čedrmaci, ki rešujejo vero in obenem tudi dom. S takšnimi dušnimi pastirji slovensko ljudstvo čustvuje, pa včasih tudi na svoj poseben šaljiv način.

Nekateri gospodje so dobili po kaki vna-
nji lastnosti svoj humoristični vzdevek. Monsinorja Janeza Petričiča se je prijelo ime »gospod brez urance«, to je: brez vranice. Drugi so mu pravili »gospod vjetar«. Monsinor in čedajski kanonik Petričič ni samo starosta beneško-slovenske duhovščine — saj

jih še vedno krepko nosi 91 let na rame-
nih —, ampak je bil tudi eden izmed tistih
duhovnikov, ki je še kot kaplan vedno hodil
peš in hitro. Res kot »vjetar« urno je moral
opravljati razsežne župnije v Šent Lenartu
in potem v Špetru. Še danes hodi redno ma-
ševat in spovedovat v čedadsko stolnico. U-
pajmo, da nam ga Bog še ohrani.

Njemu podoben kot »gospod brez vrani-
ce« in tudi po letih je drugi beneško-sloven-
ski duhovnik v visoki letih. Ta je č. g. Janez
Gujon, ki se je rodil v Bjačah, občina Pod-
bonesec, leta 1877. Sedaj župnikuje v Ovčji
vasi pod Svetimi Višarji, kjer je lansko
leto daroval svojo biserno mašo. Kljub pet
in osemdesetim letom je pa še vedno močan
in živahen, kakor da bi imel samo 25 let.
Svoje zdravje pripisuje tudi on stari navadi,
da je vedno rad hodil peš.

Še nekaj drugih starih tečakov, ki so ra-
di hodili peš po najoddaljenejših gorskih
vaseh smo imeli. Eden je bil gospod Jožef
Durjava iz Dolenjega Tarbija. Drugi pa go-
spod Anton Klemenčič iz Dolenjega Barnasa.
Oba sta že umrla pred nekaj leti. O pokoj-
nem gospodu Klemenčiču pravijo, da se ni
nikdar peljal z vozom, ker je prej prišel s
svojim naglim korakom, kamor je hotel. Če

ga je kdo povabil, naj stopi na voz, je odgovarjal: »Ne, hvala, se mi mudi!«

Poleg omenjenih je pa še eden, katerega smemo prišteti med vztrajne »podiste« ali peš hodilce. Ta pa je č. g. Jožef Jušič, doma iz Ažle. Sedaj je župnik v Kredu pri Kobaridu. In kaj menite, koliko let ima? Prav toliko kot starosta Petričič, s katerim je sošolec; torej že 91 let. Neprestano delo in hoja je prinesla tudi njemu kot ostalim visoko in zdravo starost. Bog jih živi!

Starosta beneških Slovencev

V lanskem Trinkovem kòledarju smo zapisali, da je v oktobru mesecu učakal Jože Jusič iz Klenj 106 let. Podal se je še na pot v Videm, kjer ga je sprejel nadškof. V krogu svojih vnukov je ta najstarejši Slovenec in menda tudi najstarejši državljani Italije pripovedoval, še dovolj čil in zdrav, razne zgodbe iz svojega dolgega stoletnega življenja. V mladosti je bil še nekam šibak, k vojakom ga niso potrdili. Trdo delo in redno življenje, le tu pa tam kozarček žganega, je našega starosto krepilo in mu dalo učakati tako

Ob 106 letnici

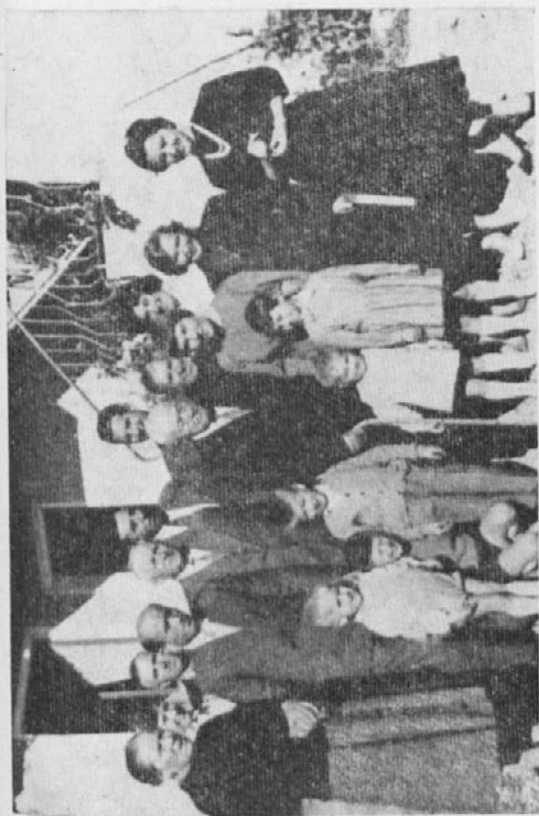
visoko starost. V Jušičevih mladih letih je prav ob meji neprestano pokalo. Avstrijske čete so se pomikale preko Matajurja. Privihrale so pa še tri druge vojne, a niso strle starega Jušiča. Z zanimanjem je vedno sledil vsem dogodkom. Izobraževal se je tudi iz knjig. Vedno je bil naročnik Mohorjeve družbe kot zaveden in veren Slovenec.

Ob njegovi 106 letnici so ga obiskali časnikarji, snemali po televiziji, obiskovali dostojanstveniki, ko se je grel na klopci pred hišo. On, živa priča stoletja je rad kaj povedal.

Vsi smo upali, da bo za svojo 107 letnico še kaj več odkril. Prišlo pa je drugače. Na dan 29. avgusta je manjkalo še 45 dni, da bi učakal 107 let. Vsa soseska se je pripravljala na veliko slavje, da počasti svojega Abrahama. Tedaj pa se je raznesel glas, da je slabo s častitljivo starino. Odpovedale so mu noge in želodec. Še do zadnjih trenutkov je dajal korajžo domačim.

Premiril je na tiho kot sveča, ki je dogorela. Pokopali so ga na občinske stroške

Z Jušičem je legel v grob mož korenjak, stara slovenska grča; z njimi vred pa tudi stara doba, ki je videla toliko srag in trpljenja našega ljudstva.

Naš starosta v krogu svoje rodbine

Mati božja na Stari gori

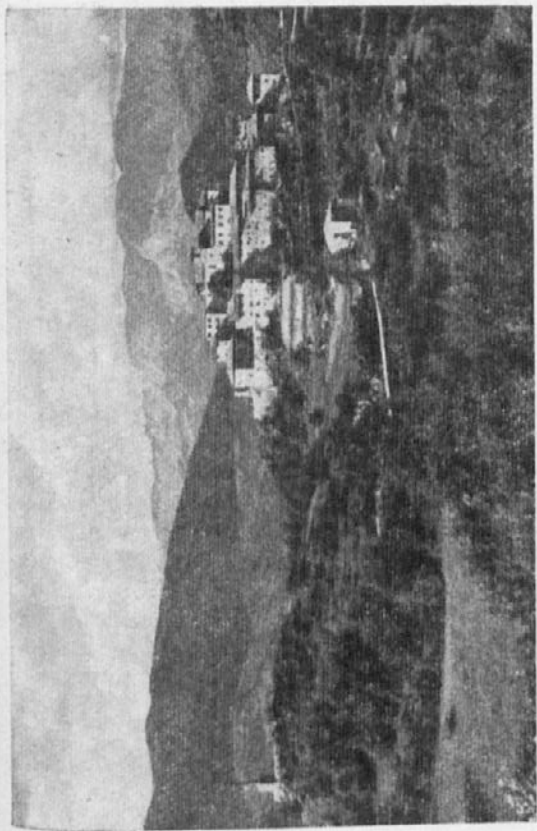
Mati božja
starogorska,
naša svetla
zvezda morska!

Naj nas dviga
iz gorjã
Tvoja roka
blažena!

Moč pri tebi
in zavetje
so iskali
davni dedje.

Naj nas dviga
iz gorjã
Tvoja roka
blažena!

Si pred Turki
jih branila,
dala v boli
jim zdravila.

Naj nas dviga
iz gorjã
Tvoja roka
blažena !

Klativitez
se te bal je,
kmetič v koči
mirno spal je.

Naj nas dviga
iz gorjã
Tvoja roka
blažena !

Nad Slovenci
si Kraljica,
bodi naša
pomočnica !

Naj nas dviga
iz gorjã
Tvoja roka
blažena !

S. G.

Med naše kraje in ljudi

Obiščimo Kravar!

Ena najlepših pokrajin naše Beneške Slovenije je gričevnati svet med rečico Kozico in njenim pritokom Rbečem, ki prišumlja pri Šent Lenartu vanjo. Še dovolj lepa vozna pot — še pred desetimi leti je vodila tod le steza — te pripelje mimo slikovitih zaselkov Ušivca, Zabardo in Podkravar v središče gričkov do vasi Kravarja. Vas leži pod pobočji 623 metrov visoke Marije Magdalene. Okolica je bila znana po dobrem cividinu, ki je po okusu podoben dolenskemu cvičku. Niso pa plodne samo zgornje zemeljske plasti; bogastvo se skriva tudi spodaj. Pri selišču Čišnje so zasledili geologi že pred mnogimi leti žile živega srebra.

Prebivalstvo pa ni bogzna kako številno. Vsa okolica Kravarja z vasmi: Jerica, Pičič, Podkravar, Ušivca in Zabardo je imela pred desetimi leti komaj 487 ljudi. Danes jih je precej manj, pred dvema letoma so jih našteali samo 364. Znana in žalostna pesem: izseljevanje!

Stare zanimivosti

Kravar je eno najstarejših slovenskih naselij v Beneški Sloveniji. V neki listini se imenuje že leta 1275. Do leta 1804 je Kravar užival veliko avtonomijo. Pripadal je namreč še s 15 drugimi soseskami pod veliko županijo ali »banko« v Mersinu. Župan in njegovi prisedniki, po navadi župani manjših občin, so zborovali okrog velike kamnite mize ali »laštre«. Stala je pri cerkvi sv. Antona opata v Gorenji Mersi.

Mersinska »banka«, kakor tudi še večja v Landarju, je samostojno odločevala o upravnih in gospodarskih zadevah. Dož Ludvik Manin je leta 1796 izročil obema bankama tudi sodne pravice, celo za najhujše prestopke.

Take svobodne pravice so uživali Slovenci pod Matajurjem še pred 150 leti!

Kravar je imeniten tudi po svojih starinskih cerkvah. Dve sta prav stari. Ena je posvečena svetemu Andreju. Zidal je okrog leta 1530 mojster Andrej iz Škofje Loke. Iz njegovih rok je tudi cerkev svete Lucije, zgrajena šest let kasneje. V obeh se svetli-

kata znamenita baročna oltarja. Te bogato izrezljane in pozlačene umetnine so znane kot »zlati oltarji«. Delal jih je cerkljanski mojster Luka Šarf. V Kravarju je vrezal tudi letnico 1695.

Vse to dokazuje, kako je bila Beneška Slovenija umetniško povezana s sosednimi kraji že v prejšnjih stoletjih.

Danes se dviga v Kravarju še tretja, mogočna župna cerkev Marijinega Srca. Po starem je bil Kravar ena izmed sedmih kaplanij šentlenartske fare. Šele leta 1941 je postal samostojen vikarijat, ki je bil leta 1955 povzdignjen v župnijo. Med dušnimi pastirji je bil posebno znan gospod Blaž Krizetič, doma iz Ušivce. V mladih letih je imel precej burno življenje. Utekel je celo iz semenišča; prehodil je zapadno Evropo. V Franciji je prišel k nekemu župniku, ki je inteligentnega in srčno dobrega mladeniča pregovoril, da je šel dokončat bogoslovne študije v Rim. Potem je pastiroval v domači kaplaniji, kjer ga je ljudstvo vzljubilo z vsem srcem. V hudi lakoti in draginji leta 1836 je poprodal vse svoje imetje, celo obleko, da je nasitil svoje ovčice. Po smrti so mu verniki postavili spomenik pri cerkvi v Šent Lenartu.

Nekaj o ljudeh

Ljudje v kravarski okolici so veseli in delavni. Zanimivi so njih domači priimki, ki tako lepo po naše zvenijo. Tu žive in se pote Lahovi, Tončakovi, Žuobričevi; drugim hišam pravijo spet pri Drejenkovih, Tonkovih, Tonkutnih, Pjernovih, Vukovih, Zajacovih in dolga vrsta drugih. Pravi priimki so tudi vsi slovenski, čeprav že zelo popačeni.

Bogatinov boš med njimi zaman iskal. Iz zemljiško-posestnih razmer pred desetletji se ta resnica dobro razvidi. Vsa posest je bila namreč razdeljena na 13 delov, ki so jih imenovali »loti«. Domači ljudje so pa tem zemljiškim skupnostim dali ime »zemlja«. Uboga zemlja pa komaj nasiti svoje ljudi. Pičli so zdaj pridelki koruze, krompirja, repe; od sadja pa sevke, češplje, kostanj, ki pa že izginja. Živinoreja se počasi izboljšuje, a le počasi. Nekoč je pa bila poglavitni steber kmečkih hiš. Že po imenu »Kravar« bi tako sodili.

Za pašnike so se včasih kar stepli. Pravde so se vlekle. Prav pri teh so Kravarji pokazali svojo prebrisanost. Prebivalci Kravarja so se pravdali z ljudmi iz vasi Ravne, pod

sosedno občino Srednje, zaradi nekega pašnika. Oboji so trdili, da stoji pašnik na tleh njih občine. Šlo je tako za živo, da je prišla zadeva v pretres pred mersinsko »banko«. Oboji pricokljajo pred mersinskega sodnika in vpijejo vsak svojo. Sodnik se nekaj časa praska za ušesi, potem pa se odloči, naj pri-sežejo, da če stojijo na tistem travniku, da stojijo na svojem. Menil je, da se bodo krive prisege zbali. Bali so se res i Kravarji i Ravenci. Prvi pa so še prisego ugnali v kozji rog s svojo prebrisanostjo. Kar vsa skupina je dvignila prste in zagrmela: »Se parsežemo da smo tá na našim«. Sodnik jim je verjel. Kako bi neki ne? Saj so res Kravarji stali na svojem, ker so si doma nasuli v coklje vsak po eno prgišče zemlje s tistega pravdanskega pašnika. Krivo niso prisegli in so pravdo dobili.

Pa recite, da niso naši ljudje prebrisani.

Vrh Matajurja

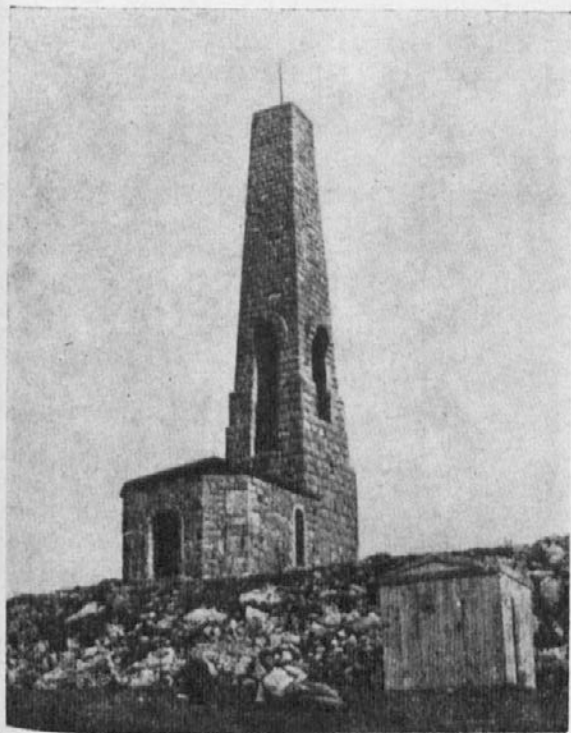
Kot mogočni varuh vse Beneške Slove-
nije se dviga v trikotniku med Sočo, Nadižo
in Reko-Aborno orjaška kupola Matajurja.
Z njegovega vrha 1643 metrov visoko obja-
me pogled vse beneško-slovenske vasice, ki
se kot bele ovčke stiskajo po Matajurjevih
bregovih.

Matajur je omenjen že v zgodbah čedad-
skega zgodopisca Pavla Diakona, ki pripo-
veduje, kako je langobardski kralj Alboin
leta 568. gledal z njegovega vrha na rodo-
vitne italške ravni in zahrepenel po sončni
zemlji na zapadu.

Še v istem stoletju je Matajur zaslovel
zaradi strahovitih potresnih usadov, ki so
pri Starem Selu v Kobariški kotlini zgrmeli
navzdol in zgradili zgornji tok Soče. Takrat
je ta reka po mnenju mnogih geologov pre-
usmerila strugo od Nadiže proti Tolminu.

Matajurjevi kredno-flišni grebeni so pa
še vedno kraljevali na meji med beneškimi
in obsoškimi Slovenci.

Na vrhu razglednega Matajurja se je že
pred prvo svetovno vojno dvigal stolp z vo-

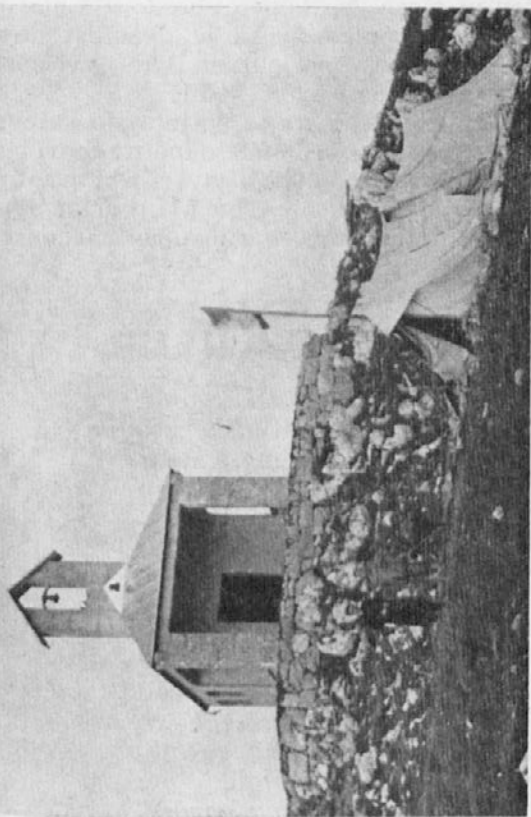
Prejšnji stolp Odrešenika in
kapela na vrhu Matajurja

tivno kapelico. Na pročelju je imela vklesano posvetilo v slovenščini. Stavba je bila porušena že leta 1909. Burja svetovne vojne, ki je prav na Matajurjevem vrhu najbolj divjala, je razrušila še temelje božje stavbe, katero so bili postavili naši verni predniki.

Dolga desetletja so minila predno so začeli prebivalci pod Matajurjem zopet misliti na kapelo vrh gore. Zbrali so poseben odbor, pod vodstvom domačega gospoda župnika Gujona, ki je zbiral prispevke za novo kapelo, posvečeno Odrešeniku sveta. Dolgo časa so trajala dela za katera so prispevali poleg države in pokrajine zlasti domačini in naši izseljenci po svetu.

Lansko leto ob koncu poletja je bila zgradba dovršena. Kapela ima četverokotno obliko z lopo pred vhodom. Nad pročeljem se dviga značilna beneška lina za zvonove. Vsa stavba pa temelji na obsežni izravnani in podzidani ploščadi.

Dne 2. septembra se je na tem visokem kraju zbralo okrog 3000 domačinov iz spodnjih vasi k slovesni posvetitvi. V helikopterju sta priletela videmski nadškof in obrambni podtajnik senator Pellizzo. Goste je pozdravil župnik Gujon, ki je orisal zgodovino svetišča na vrhu Matajurja. Sledila je blagoslo-

Nova kapela na Matajurju

vitev in maša. Na koncu obredov je bilo pa kar ganljivo gledati, ko je dvanajst otrok iz bližnjih vasi prejelo na tem vzvišenem kraju zakrament svete birme.

Ko je večerno sonce poljubljalo sosedne vrhunce, so se zalesketala okna na Stari gori kot da Mati božja pošilja večerni pozdrav Odrešeniku sveta na vrhu Matajurja. Stara gora - Matajur, dva varuha naše beneško-slovenske zemlje...

MATAJUR

*Oj lepa beneška gorà,
oj ljuba slovenska zemljà.*

Veselo te pozdravljam!

*Ko na te se oziram,
iz senčne nižave
v sončne višave,
tvoj jasni, krasni pogled
čez Sočo, Nedižo razpet
pravice podoba se zdì,
ki iz neba v deželo svetì.*

*Tvoj zeleni travnik
v cvetice povit pašnik,
svete misli budì,
tiho, tiho srcu govori.*

*In beli tvoji grebeni,
nezmagani, kremen
ko venec slave stoje,
potrta, srca uče:
da blisk, strela in grom
utrdè mali dom.*

Pozdravljen Matajur!

*Na vrhu tvoje planine
za nas in za vse sine
postavljen je spomenik;
naj Kristus Odrešenik,
v dómu miru in sprave,
milost deli ljubezni prave.*

Zdravko

ZRNA

*Oj hvala vama iz srca,
solunska sveta brata dva,
ki jezik naš branila sta,
naš jezik posvetila sta!*

Simon Gregorčič

Nagrobni napis

Petra Podrjeke (učenika Ivana Trinka)
na pokopališču v Roncu

Tukaj

*U miru Gospodovem počiva
Č. gospod Peter Podreka
Izgledan Duhoven
Iskren Slovenec
Pravi prijatelj ljstvu
ki po njem hvaležno žaluje
Nečaki so mu ta kamen
v hvaležni spomin
postavili*

R. 1822

Um. 1889

Na grobu Petra Podreke

Pod malo cerkvico
pokopališče stoji,
na južni strani
grobišče leži.

Tam dole počiva
ljubezan odkriva
veliki poet
za hčerko slovensko
iskreno unet:
Petar Podreka.

Nad revnim grobiščem
spominček je stal
in duhtel okole
na ronke in dole,
jih zbujal iz spanja,
naganjal na djanja.

Napev iz Terske doline

Stari napevi v slovenskih dolinah pod Matajurjem na žalost že izginjajo v pozabo. Ne živijo več tvorno med ljudstvom, le kaka stara ženica jih zna na pamet in ti jih zapoje, če je dobre volje, z značilnim zategnjnim in milim glasom.

Starožitnosti in značilne napeve je zbral med Beneškimi Slovenci že pred pol stoletjem znani ruski filolog Baudoin de Courtenay. Izdajal jih je v takratnem »Sanktpeterburgu« (danes Ljeningrad) v zbirki »Ma-

terialov dlja južno-slavjanskoi dialektologii i etnografii». Pomagala mu je asistentka El-la de Schoultz-Adaievska. Oba sta se na-slajala na Trinkovo pomoč.

V Trinkovi zapuščini sem našel brošu-rico kot posebni tiskani odtis iz zgornje zbirke, ki je izšel v Petrogradu leta 1904. En izvod odtisa, ki je pisan v nemščini, ruščini in francoščini, nosi lastnoročno pisano Bau-douinovo posvetilo Ivanu Trinku. Napisano je v italijanščini.

Prevedeni ruski in nemški naslov izvleč-ka se glasi: Ljudski napevi in besedila — zapisana med terskimi Slovenci.

Prvi priobčeni napev v zbirki je zapisala Adaievska po besedah in petju Tereze Vas-saz, poročene Batoja, doma iz Tipane. Be-sedilo se glasi:

*Pojmu spat
zbogu rad
svétin križan prebivat.
Kor je z Bogan,
Bug je z nin;
Jezus je Marijen sin,
Sveti Petar ima*

*nebeske kluče ima,
sveti raj otperja.
Otprite tudi nan,
le pridemu či vanj.*

V isti brošurici, ki obsega 16 tiskanih strani navadne osmerke, sem našel listič s Trinkovo pisavo. Zapisano je:

Uspavanka

iz Št. Andreža pri Gorici; zapisal prof. Andrej Budal dne 16. oktobra 1924.

*Pejmo, pejmo z Buohen spat
h svet'mu križu prebivát.
Duor je z Buohen, Buoh je ž njín,
Jezus je Marijin sin.
Marija s križen huodi,
soj'ha sinka lepo pruosí:
»Sinek, sinek muoj,
stôri, kar si Behú uebéčou.«*

Sveti Peter 'z Rima

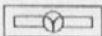
tri kluči svet'ha raja ima.

Mi pejdemo či hore h vašin,

de uópre tudi našin.

Zanimivi sta tipanska in štandreška inačica. Ujemata se skoraj popolnoma v prvih in zadnjih štirih kiticah. Vredno bi bilo natančneje preiskati, kako je vplivalo besedilo iz Beneške Slovenije na ono iz goriške okolice ali obratno. Podobno besedilo poznajo tudi v goriških Brdih blizu Gorice. Vsekakor je staro najmanj dvesto let. Ko je že omenjena Tereza pela to pesem pred letom 1904, je imela 35 let in je povedala, da jo je slišala od svoje matere še kot otrok. Če dodamo še starost matere, ki je čula napev od svoje matere, pridemo do gornje starosti te slovenske uspavanke. Pripomniti je treba še to, da se je očak Trinko dobro zavedal pomena starih ljudskih napevov in da jih je tudi sam nabiral, čeprav je o tej njegovi dejavnosti bolj malo znanega.

r. b.

Pozdrav novomašniku

LOVRENCU PETRIČIČU

*iz Brnasa na slavlju vrh Svetih Višari
17. julija 1962*

- 1 *Dolince an breguovi
beneške dažele
zapjejt vesele
prečudni je dan:
donas je mašavu
'dan naš Benečan!*
- 2 *Je rjes de j' zapustu
očetovo selo,
pa ljudstvo j' veselo
zak' pozna zakì.
Če gledaš debelo
hudoban si ti.*
- 3 *Se Krištuš je muoru
bežat daj t' u Egípt
za ... kožo rešit;
ka' j' tuole dau grjeh?
Glih tako pre Renco;
Na pravim za smjeh.*

- 4 *Usmiljena Mati
Višarska Kraljica,
Marija Devica
mu j' dala to gnado
da j' ratu dan Mašnik
i ošermu velado.*
- 5 *Ponižno an pru sarčno
naš glas vzdignimo,
le kupe zaupimo:
čast, hvala Mariji!*

Zapel Podutanac v domačem narečju.

ZRNA

*»Kdor svoj materinski jezik zavrže ter ga pozabi
in zapusti, je podoben pijancu, ki zlato v prah tepta in
ne ve, koliko škodo si dela.«*

Slomšek

Božični in novoletni običaji

v Terski dolini

Se govori beneška zemlja o svojem življenju, še hranijo Velika glava, Mali vrh, Muzac dediščino slovenske grude: bolest in pesem, kamen in vriskanje, prvine v katerih se zrcali duša našega človeka-trpina. Še živi peščica zemlje slovenskega zapada, ki hrani izročilo ponižanih beneških mater, življenje nepoznanih očetov, življenje, ki živi v besedi in v srcih in se širi od roda do roda že več stoletij.

Terski Slovenci bivajo po malih in skromnih vaseh, v preprostih trdo zidanih hišah, pokritih s korci. Njihovo življenje ne pozna truda ne počitka. Misel jim je ponižna. Vera jih spremlja od rojstva do smrti. Prirojeno veselje jih nikdar ne zapusti, niti v nesreči. Zlasti se vesele ob božičnih praznikih ko pridejo domov izseljenci. Ob tem času vas in ljudstvo zaživi in zasanja o Kristusovem rojstvu, zaužije božično skrivnost s sladkostjo in s srečo, ker Kristusovo rojstvo jim je luč in simbol enakosti in bratstva. Ob Božiču

je vsak rodni hram obdan s tančico skrivnostnega veselja in prazničnega vzdušja.

V predbožičnih dneh se mlade žene in mladenke trudijo s čiščenjem, z urejevanjem domačih prostorov. Dom zadobi občutek nebeškega miru in tople domačnosti. S preprostostjo uredijo v kuhinji božično drevesce, ki ga okrasijo z raznovrstnimi sladkarijami ter ga položijo na mizico v najvidnejši kotiček izbe. Pod drevescem napravijo s svežim mahom valovito pokrajino. Tu vidiš blagodišeče senožeti, zelene griče, suhe struge studencev, planjavice, ceste posejane z drobnim, čistim peskom. Ob cestah stoje lesene ograje iz suhih tenkih vejic (brušč). Po medlorazsvetljenih stezicah pasejo bele in črne ovčice pokrite z volnenim kožuhčem.

Pod milim nebom, na vzvišenem sijajnem kraju sredi revščine in radostne narave pa se smehlja nebogljeno Dete, Bog-stvarnik vsega sveta. Ni plenice, ne zibelke, ne jaslic, temveč ležišče z lepo urejenimi in porezanimi bilkami sena. Kot pri prvotnih scenarijah jaslic, ni hlevčka ne Jožefa ne Marije; le Dete leži s sladkimi očmi. Dobrosrčna kravica in osliček Ga grejeta. Pred božjim Detetom trepeče v rdečem kozarcu noč in dan lučka, simbol vere, ponižnosti in ra-

dostne ljubezni. Kuhinjski kotiček se je izpremenil, postal je družinski oltar, prazničen, blagoslovljen oltar molitve.

V letih, ko je huda revščina domovala v Terski dolini, so domačini prodajali drva za pičel zaslužek. Njim samim pa so pomanjkovale, zato so bili primorani nabirati suhljad, odpadlo vejevje, stare drevesne korenine po gorah. Ves ta tako nabrani les so shranjevali za božični čas in pričeli so ga žgati ob pričakovanju polnočne maše. To suhljad imenujejo »luč«, ker ob gorenju svetlika (lužinjà) in daja bolj živo in belo svetlobo.

Ob pričakovanju polnočne maše so se vsi družinski člani zbirali okoli ognjišča ter si pripovedovali dovtipe, vmes pa molili, kramljali, se ogrevali pa tudi velikodušno pili novo dobro vino iz »čútare« (zempljena posoda) in iz »pivnice«. Ob razrušenju ognjišč je običaj izumrl, popivanje pa je le ostalo. Na božični večer, na »amandiz« imajo terski Slovenci navado skuhati riž v mleku. Starejši si pravijo rečenico:

»Na amandiz.

to 'ma skuhati riž!«

Ker je naš preprosti in dobrosrčni človek dobro poznal revščino, se mu je včasih zasanjalo po boljši jedi; zlasti dobra jed je prijala otrokom; ta je razlog, da so starejši brili norce z otroki in jim dopovedovali, da bodo ob polnočni maši zastonj darovali riž in naj ne pozabijo vzeti s sabo žlice.

Vneto so priporočali:

Pojtá, nu ču dati riž
nacuj na amandiz!«
(Pojdite, bodo dali riž,
nocoj na božični večer!)

Marsikdo je nasedel!

Novo leto pa spremljajo s streljanjem, z vriskanjem in ukanjem, s plesom in pijačo. Ob nastopu novega leta mu naborniki zazvonijo in tedaj si vsi iz srca voščijo srečo, se javno pobotajo za morebitne nevšečnosti in si odpuščajo stare sprtiije, ker hočejo pričeti veselo in čisto novo leto. Otroci pa v jutranjih, še mračnih urah do poldneva hodijo od hiše do hiše proseč:

»Koledo novo ljeto,
Buoh Van dejte 'no dovrò ljeto!«
(»Koledo novo leto,
Bog Vam daj dobro leto!«)

Povsod jih radostno sprejmejo in se z njimi pošalijo, nato jih bogato obdarijo z jabolkami, orehi, lešniki, kostanjem, sedaj pa tudi s pomarančami in okusno sladkarijo.

Ženice so neverjetno prepričane, da »Kólédarji« prinašajo srečo. Če vstopi prva na prag prosit »koledo« deklica, verjamejo, da bo kravica rodila »bokínico«, če pa pride deček prvi, se bo rodil »bokínić«. Na to zelo pazijo in ves dan si veselo dopovedujejo, kdo je prvi stopil.

Taki so še živi običaji naše zemlje.

Č. V.

Z R N A

»O tem, kaj je pravica in kaj krivica, niti dva človeka nista enih misli. Kar komu ne ugaja, to se mu zdi krivično in s pravico je ravno narobe.«

»Bedak, kdor se vse življenje trudi in peha, pa ni ma smotra pred očmi, v katerega bi mogel usmerjati kratkomalo svoje misli in želje!«

Markus Aurelius

»Nekateri so le po imenu ljudje, a v resnici živali.«

Cicero

Smisel življenja

K Cankarju pride v goste sama smrt; pa ga izprašuje: »Čemu si živel, človek? komu živiš? Ko pridem k tebi, da pojdeš z menoj na poslednjo pot, — koga boš klical na pomoč?«

Vzkliknil sem; iz globočine umirajočega srca je planilo: »Mati!«

A tih in mračen kakor poprej je bil plamen v očeh smrti. V tej bolečini sem zaklical kakor v predsmrtnem spoznanju: »Domovina!«

Milejši in jasnejši je bil plamen v očeh smrti, že se je dramilo v njem usmiljenje in odrešenje. Ali ganil se ni moj gost, moj sodnik, me ni izpustil. Takrat se mi je v grozi in bolesti razklalo srce, da je dalo, kar je še imelo: »Bog!«

»V tistem hipu sem se sladko zbudil ... Poleg mene je sedela svetnica odrešenica ... Ime ji je bilo: Življenje, Mladost, Ljubezen.« — Cankarju je ta svetnica tudi simbol prerojenja po milosti, ki je iz Boga.

VODOPIVAC

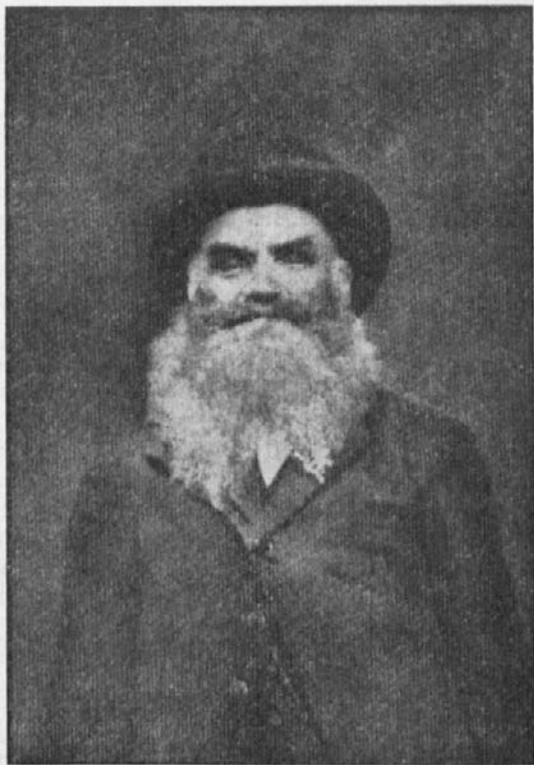
IN NJEGOVE ZGODBE

Pruzapru on se je pisu Chiabai Štefan, a malokajšan je to vjedu. Vsi so mu guorili Vodopivac ali celó Bradač, zavojo njegove dolge an široke brade. Umaru je že leta 1929 doma, u Dolini pri Lijesah, vič ku osemdeset let star. Mož je bil visoke postave, globoke vjere, bistre glave, pogumnega an veselega značaja. U družbi naših duhovniku se je rad mudiu; posebno prijateljstvo je daržu s domačim kaplanam pre Pjernam Černota iz Kozce. Lepi dokazi njegove pobožnosti so njegovi sinovi. Jih je bilo sedemnajst, med njimi ena hči redovnica: sestra Filomena, zdaj 80-letna, bivajoča v Karmine pri svetišču »Rosa Mystica«. Izrazi njegovega luštnega značaja naj bojo pa tele zgodbice, ki jih vam prinašamo tle.

Kakuo je Vodopivac

stuoru pre Pjernu par sile spreguorit

Biu je praznik svetega Lukeža u Roncu. Pre Pjeri je šu u senjan an je peju za sabo tudi Vodopivca, ker oba sta bila prijatelja

Stari Vodoplivac

s tamkajšnjim kaplanam. Ta je biu pre Tita Kruder, doma iz Smardeče pri Tarčentu. Po maši je blo kosilo an po kosile pa žegan; pa ni bilo moč iti damu, sta muorla čakati še večerjo. Po večerji so začeli igrati »trešiljo« an Buoh vje kadà so bli končali, če ni blo ratalo, kar je ratalo. Ubogi pre Pjeri je le zgubjavu, druga dva pa se režala... Kadar se je tega zavjedu, pre Pjeri ustu je gor, pobrau je klabuk an palco an je šu. Seveda Vodopivac je muoru iti za njim. Za pomirit gospuoda kaplana on je teu guorit, a te drug mu ni dajau štime, za usako besjedo je slediu molk. Kaj mam stuort za mu pregnat muho? je mamrau sam sabo Vodopivac, an grede vekušta eno fajno iznajdbo... »U imenu Očeta an Sina an Svetega Duha, Češčena 's Marija, gnade puna...« (Sadà boš muoru odprjet usta! je mislu) Rjes, pre Pjeri tekrat se je oglasiu an nadaľjevau s molitvijo. Let je biu odbit, an muha pregnana.

Kakuo se je Vodopivac lepuo venesu na sodišču

U rečanski dolini je gospodoval neki šior Bepo, ki ga ni mogu nobedan videti, zak' je biu uoharan an tožavac, toda Vodopivac ga

je srčno zavarniu. Želeu je tudi ga očitno posvarit de b' le paršla kaka taka parložnost. Ka' mu na pride za rjes?

Bila je ena sabota ko on se je peju s svojim vozam u Čedad; cjeta je bila puna ljudi, ki so hodil na targ. Glih ta na Čušinci blizu Ažle, vide tistega »šiora«, ki se je varniu iz mjestu sedjoč na svoji briški (kočici). Sarce mu tuče na parsih... Sadà je žlag! reče sam sebe, hiti, ga doseže. An kadar je nauredič njega reče na vas glas: »Imbroglione! Ladro!« (Goljufavac, tat!) an grede mahne s bičam dol po svojega konja. Ljudje, ki so zastopili lepou kam padajo te le besjede, so mu namignili z očmi an se smejali. Sevjede je dobro zastopu tudi šior Bepo... Ardeč ku fagla se je hitro oglasiu: »Me la pagherai!«

Malo cajta potem Vodopivac je biu klican na čedajsko sodnijo.

»Ste zares rekli temu gospodu tat?« ga upraša sodnik.

»Ne, gospuod sodnik, tiste besjede sem dejal mojmu konju, ki dosti žre an nič ne djela.«

Priče so potardile, de ko je jau »ladro«, je mlatu svojega konja. Takuo Vodopivac je biu oproščen, an šior Bepo je pa špote pitu.

Vodopivcove pràvce

Vodopivac je znu neštevilne pravce an tud' dobar pripovednik je biu, de ga so vsi radi poslušali. No malo jih je biu pobrau po kosilih an veselih družbah, v katerah se je večkrat ušafu. Druge jih je pa sam vekuštu, saj je imeu eno rodovitno domišlijo. Sadà ko smo vam storili prist željo po njih, vam muoramo dat pokušat kako.

Tolažnik umirajočéga

Al' ste poznali rancega Kaluta ki je biu kaplan Gorenjega Tarbià? Če ga niste poznali, pa ste čuli pravit ob anj. Unet je biu za božje reči, pa tud' presneto furbac, reci-mo kanjuh.

Eno nuoč ga pridejo klicat za previdat nekega starca tarmastega an malo pobožnega. Gospuod je imeu težkuo za ga spraviti z Buogam; končno mu se je posrečilo, da ga je spovjedu an deu u svetem olju. Zadovoljen dobrega uspeha, se je poslovil od bolnika s narbuj ljubeznivami besjedami:

»Bodite veseu,« mu je dejau, »ker ste use lepuo nardiu, boste nacò večerju kupe s sveto Družino u nebeseh.«

Ōstarmeu je umirajoč an s tankim glasom je uprašu gospuoda:

»Al' pridejo pa an onì za manò?«

»O ne, ne,« je dodau hitro on vas prestrašen, »hvala ljepa, jest sam že večerju.« An hitro jo pokadi dol po štengah.

Previdna mati

Trije fajni puobi so snubili no čečo. Ona jih je imela vse tri rada, zato ni vjedla koga izbrati.

»Kaj naj storim, mama?« je uprašala.

»Vješ kaj, čica, jo ta poduči, »popraši usakega posebe, de kakuo počuhajo kuhinjo tam doma.«

»Tole je smješno, mama; komu se spo-duob'?«

»Ti muč' an buogi, jest že vjem, de ti bo h nucu.«

Čeča je nardila natanko po maternem učilu.

»Kuo čuhate vi druž' kuhinjo?« upraša tega parvega.

»Jo pustimo hladit,« je odgovoriu on.

»Ni za te,« je jala mat.

»Kuo čuhate kuhinjo ta' par vas?« upraša tega družega. — »Popihamo gor po nji.«

»An te-le ni za te,« reče mat.

Kadar čecha je postavila temu trečjemu isto uprašanje, puob ji je jau — »Mi zdrobimo notar kruh.«

»Te-le je bogat, ker ima kuhinjo an kruh. Uzamiga, boš stala dobro,« je obsodila previdna mati. — An rjes je bluo.

Izredna slovesnost

Tuole se je zgodilo kadar so otvorili novi vodovod u Hlasti pri Sv. Lenartu. Ljudje so čakali ta dogodek z velikim zanimanjem, na posebno vižo Hlaščanji an med njimi narbuj Flonk, ki je biu njih občinski svetovalec. Župan Kučmer, njega parjateu, je biu dau njemu čast an oblast, de naj otvori u imenu občine tisto tako napredno delo. An ga je biu učiu, kaj ma nardit an reč.

»Porečeš: viva il re e la regina, evviva Umberto, an potle odpreš pipo, de bo tekla voda, vješ?« mu je biu jau.

Na določen dan je bilo puno folka zbrano s oblastniki ured okuole vodnjaka. Vse tuole je srbjelo Flonka, ki ni videu ure za reč tiste štiri besjede an se pokazat ljudjem.

Lejtega, je paršu; s visoko glavo, s velikim ponosam, počasi gre proti vodnjaku. Sada se ustavi, se obarne an naglas zaueče:

»Viva il re! Viva la la Reza! Viva la Berta!«

Izbruhne an grohot, vse se smeje, a Flonk na čuje; vas zmotjen od časti, prime rubinet an ga odpre. — Al' kaj se zgodi? Dan močni ščurak an potem se čuje notre u vodnjaku gargrat, kašjat, kihot an nič vič... Tekrat Flonka je zarjes parieu špot.

»Naj gre vse hudiču u r...« je zamramnu an zbježu je proč.

Ko je tuole pravu, še Vodopivac se je takuo močno smejau, de mu se je trebuh tresu.

KORISTNI NASLOVI

VIDEM

Nadškofijska kurija	— trg Patriarcato, 1
Vojaško okrožje (Distretto militare)	— ul. Missionari
Bolnišnica	— ul. Nimis
Delavski inšpektorat	— ul. Gorgi, 27
Okrožni kmetijski inšpektorat	— ul. Morpurgo, 34
Gozdarski inšpektorat	— ul. Prefettura, 10
Socialno skrbstvo (INPS)	— ul. Savorgnana, 37
Zavarovanje proti nezgodam (INAIL)	— ul. Duomo, 7
Občina (informacije)	— ul. N. Lionello
Prefektura	— ul. Prefettura
Provinca	— ul. Patriarcato
Sodnija (sluge, pojasnila)	— ul. Treppo, 3

ČEDAD

Policija	— trg Diaz
Obrtni urad	— ul. De Portis, 14
Zveza trgovcev	— trg Picco
Bolniška blag. kmetovalcev (Mutua)	— ul. S. Chiara, 2
Bolnišnica	— ul. S. Chiara
Sodnija	— trg Duomo
Delavski urad (Collocamento)	— trg Duomo
Davkarija	— trg Picco
Užitninski urad (Imposte consumo)	— trg Giulio Cesare

Kaj se je zgodilo po svetu ...

Januar. Novo leto 1962 je prišlo obremenjeno z vsemi težavami prejšnjega leta. V Sovjetski zvezi in v Ameriki pokajo vedno težje jedrske bombe. V Libanonu in na Portugalskem so pokale tudi zares, ne samo za poizkuse. Državni predsednik Gronchi je v novoletni poslanici namignil, da bi moralo priti v Italiji do sredinsko-levičarske vlade. Papež Janez XXIII. je pa naznanil, da bo sklical vesoljni cerkveni zbor še v letu 1962. Italijanska ministra Segni in Fanfani sta prvi teden tega meseca obiskala Maroko zaradi udeležbe italijanskega kapitala. Priti bi moral tudi predsednik ENI inženir Mattei, a ga je preplašila bomba oasovcev. Še bolj je pa preplašila neka druga bomba indonezijskega predsednika Sukarna na otoku Celebesu. Velikanski strah in tri milijarde škode je pa povzročil potres v Dalmaciji. — Francija ima težave v Alžiriji; do polovice meseca so tam našteali 400 mrtvih in trikrat toliko ranjenih. Opozicija je dvignila glavo

tudi v Perziji. Na Južnem Tirolskem so morali celo škofje nastopiti proti pretiranemu nacionalnemu sovraštvu na obeh plateh.

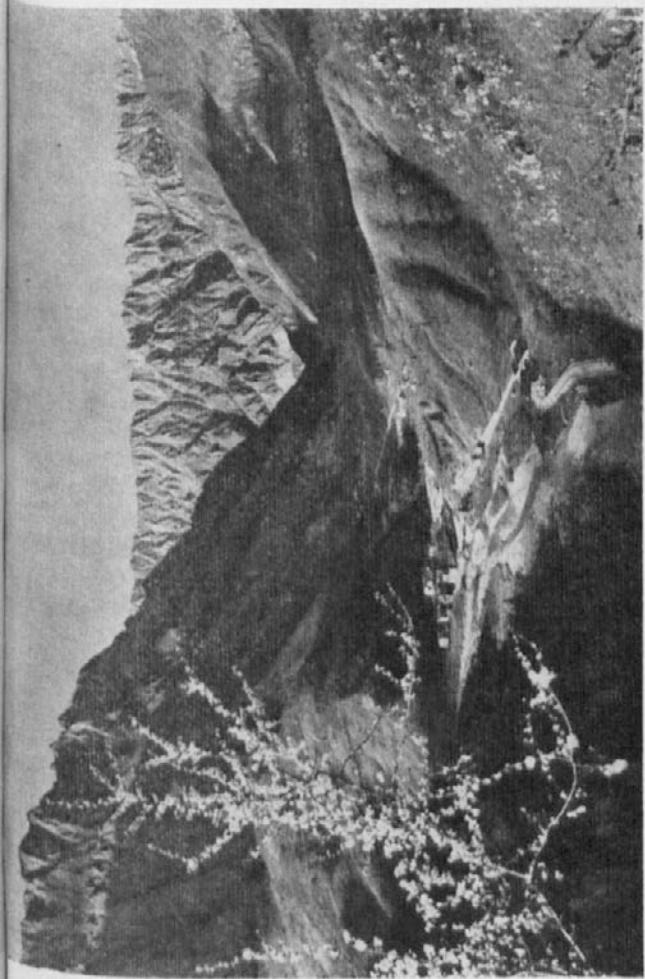
Februar. Po 39 mesecih neprestanih razgovorov se je razorožitvena konferenca v Ženevi razšla. Končalo se je tudi 8. zborovanje krščanske demokracije v Rimu, ki je postavilo temelje za sredinsko-levičarsko politiko. O manjšinah niso črhnili besede. V veliki politiki je pa imela usodne posledice izključitev Kube iz Organizacije ameriških držav. Približala se je zato Sovjetom in proti koncu leta je le za las manjkalo, da ni zastran Kube izbruhnila atomska vojna. Po drugi strani je pa dajalo nekaj upanja kosilo med Kennedyjem in Adjubejem, zetom mogočnega Hruščova, v Beli hiši. Rusija je predlagala, naj bi postal Berlin svobodno mesto pod upravo Združenih narodov, pri tej misli vztraja še danes. — Iz Saarbrückena na Nemškem je prišla žalostna novica, da je v rovu zasulo 125 mož; med temi so bili tudi naši izseljenci. — Ob koncu meseca smo dobili novo Fanfanijevo vlado, ki jo podpirajo tudi socialisti. V programu ima ustanovitev dežele Furlanija-Julijska Benečija, podržavljenje elektraren in uredi-

tev šolstva. Večina teh točk je že izvedenih. — Zmagoslavje tehnike: ameriški polkovnik John Gleen je v kabini »Friendship seven« trikrat obletel našo zemljo.

Marec. Alžirski narodno-revolucionarni svet se je z De Gaullom domenil za neodvisnost Alžira. Podtalna francoska organizacija OAS pa nadaljuje z umori in grozi samemu državnemu predsedniku. — Hruščev predlaga, naj bi se znova začeli pogajati o atomski razorožitvi. — V Argentini se menja vlada. — Nesreče tudi ne počivajo; v premogovniku »Tito« v Bosni je zasulo 177 rudarjev. V Duali v afriškem Kamerunu je pa treščilo letalo s 101 potnikom v džunglo. Nihče se ni rešil. — Fanfanijevi vladi je dalo zaupnico 295 poslancev proti 195. — Pameten predlog za mir na svetu pe dal Kennedy z načrtom, naj se potrebnim državam razdeli tri tisoč milijard lir. Do prave razdelitve pa zaradi mnogih posrednikov še ni prišlo. — V Rusiji so volili poslance v Vrhovni sovjet. Lista je bila samo ena, torej ... — Severno-afriške države so se združile v tako zvano Casablanca-zvezo. — Novi boji so se pa začeli v Siriji in na Novi Gvineji proti Nizozemcem. Iskro razpihujejo Indoneziji.

April. Kot za aprilsko šalo so po vsej Italiji začeli odkrivati sleparije z živili. Na prste pa niso še stopili nobenemu. Vladni možje so imeli v Turinu sedem ur dolge razgovore z De Gaullom o politični združitvi Evrope. — Francoski general si je utrdil svoj položaj, ko je ogromna večina francoskega ljudstva odobrila sporazum z Alžirci in obsodila OAS. Zato namerava De Gaulle spremeniti ustavo tako, da bo imel državni predsednik vso moč v rokah in ne več parlament; namerava tudi preurediti vojsko in okrepiti meddržavni vpliv Francije. Do konca leta se mu je skoraj vse to posrečilo. — V Sovjetski zvezi so spustili v zrak nov sputnik »Kosmos 2«, da preišče radioaktivne sestavine ozračja. Jugoslavija se zopet približuje Rusiji; Gromiko potuje v Beograd. — Vsekitajski ljudski kongres se je 16. aprila zaključil za zaprtimi vrati. Eni so baje nastopali proti Maotceju, drugi del odposlancev je pa napadal Moskvo. Na koncu leta se je izkazalo, da so bili slednji v večini. — V Parizu je zaključil svojo triletno vlado ministrski predsednik Debre. Sledil mu je Pompidou, ki še danes vlada po milosti generala De Gaulla.

Maj. V Alžiriji še vedno grmi. Zgrmela je tudi borza v New Yorku; že dolgo let niso vrednostni papirji padli tako nizko. — V Italiji se je ozračje malo sčistilo po izvolitvi Segnija za državnega predsednika, toda v vladni stranki se pojavljajo vedno nove skupine. — Ženevska razorožitvena konferenca vozi še vedno po slepem tiru. Podobno je tudi s pogajanjem za Berlin. Stari Adenauer ima svoje za bregom in se ne ukloni niti Kennedyevim pomirjevalnim poskusom. Sličen mož je Franco v Španiji; njegovemu pritisku se je uprlo nad sto tisoč rudarjev v Asturiji. — Državam pa škodijo tudi razni »vodilni« krogi, kot je v začetku meseca povedal Tito v Splitu. »Voditelji raznih tovarn potujejo v tujino; ko se vrnejo domov, pridejo za njimi kmalu tudi novi avtomobili,« tako je povedal. — Hruščev je sredi meseca priletel v Bolgarijo na uradni obisk; pohvalil je tudi Jugoslavijo. — V Franciji pa spet vre; teroristi so streljali na De Gaulla, a se jim atentat ni posrečil. Voditelja teroristov Salana so obsodili na dosmrtno ječo. — V Argentini pa uvaja novi ministrski predsednik Guido vedno hujšo vojaško diktaturo. — 24. maja se je ameriškemu kapitanu Carpenterju posrečil polet v vesolje.

Dosegel je višino 248 kilometrov in je trikrat letel okoli zemeljske oble. — Italijo je ob koncu meseca zajel val stavk. Izvršile so se tudi nekatere spremembe v vladi. — Preuredila se je tudi jugoslovanska vlada. Izpadle so nekatere osebnosti v zvezi z novo politično smerjo.

Junij. V Siriji so se šli generali že tretjič revolucijo. Egiptovski Nasser se smeje. Zadovoljen je tudi Adenauer, izvoljen že sedmič za predsednika vladne stranke. Izjavil je, da bo ostal kancler še eno leto. Nemci so sploh trda kost. Protestirali so tudi, ko so hitlerjanskega krvnika Eichmanna obesili v Palestini; kriv je bil smrti nekaj milijonov Židov. — V Pacifiku so se pa kljub ženevski konferenci začeli novi atomski poskusi. — Fanfani je šel na nova trgovinska pogajanja v Tunis. — Jugoslovanski minister Ranković je pa obiskal Rim; do bra sosesčina obeh držav se vedno bolj utrjuje. — Ob Formozi spet plašita Mao in Čang. 127 ameriških vojnih ladij se je postavilo med oba petelina. — Repenčita se tudi predsednik Konga Adula in njegov nasprotnik Čombe iz Katange. Imela sta že 41 razgovorov za združitev centralne Afrike; do danes še ne vesta pri čem sta.

Julij. Začelo je zopet z grmenjem. Nad otokom Johnstonom v Pacifiku so razstrelile Združene države vodikovo bombo, ki je imela moč enega milijona ton najhujšega razstreliva. Noč je postala svetla kot dan. V istem dnevu je v Kremlju zasedal kongres za mir. Po končanem »mirovnem« zboru se je pa tudi Hruščev začel igrati z atomskimi bombami. — Nemški kancler Adenauer je prišel na politični obisk v Pariz. Parižani so gledali parado nemškega oddelka molče; kri pač ni voda. De Gaulla je obiskal tudi tajnik Zveze narodov U - Tant, da bi izboljšal odnose med Zvezo in Francijo. — Večjega pomena pa je Telstar, ki so ga Amerikanci spustili 10. julija v zrak. Ta neverjetno spretno sestavljeni satelit bo v stanu sprejemati in oddajati radio in televizijo okoli sveta. Raketno letalo X-15 je pa doseglo višino 98 kilometrov. Letalec White je pristal na zemlji na točno določenem mestu. — Poslanska zbornica je proti koncu meseca odobrila deželni statut. O njem mora razpravljati še senat.

Avgust. Ta mesec se je začel s potresom. V južnoameriški republiki Kolumbiji je popolnoma porušil mesto Pereiro. — Dobri

znaki za mir so pa bili pogajanja z Avstrijo v Benetkah in razgovori za ureditev spora v Severni Gvineji ali Irijanu. Seveda, do odločilnih zaključkov pa ni prišlo. — Nasprotno pa je bilo pri pogajanjih v Bruslju za priključitev Velike Britanije k Evropskemu skupnemu tržišču. Upira se predvsem Francija, ki vidi v Vel. Britaniji nevarnega tekmeca. — V Ameriki so splovili največjo ladjo na svetu »Entreprise«, ki ima 58 tisoč ton. — Po 44 mesecih dela so prevrtali predor pod najvišjo evropsko goro Mont Blanc. — V Rusiji so dosegli nove uspehe pri vsemirskih poletih. Astronavt Nikolajev je napravil z Vostokom III 64 poletov okoli zemlje, njegov tovariš Popovič pa z Vostokom IV 48 poletov v treh dneh. — Zaradi 43 km dolge zidane pregraje po sredi Berlina so nastali novi spori. — Ženevska razorožitvena konferenca se je spet razšla. Zedinili so se samo v tem, da se bodo v novembru spet zbrali.

September. Francoski predsednik De Gaulle je vrnil Adenauerjev obisk. V Bonnu je poudarjal, da morata Francija in Zap. Nemčija složno sodelovati za združeno Evropo. — Različne nesreče tudi ta mesec niso

izostale. Strahovit potres je jugozahodno od perzijske prestolnice Teherana razmajal zemljo v območju 22 tisoč kvadratnih kilometrov. Preko 30 tisoč mrtvih je bilo pokopanih pod razvalinami. — Po naših krajih je vse hrepenelo po kaplji vode, v Indiji so pa bile take poplave, da je prišlo osem milijonov ljudi ob streho. Poplave pa niso zadržale indijskih čet, ki so kar na lepem zasedle portugalsko kolonijo in milijonsko mesto Goa. — Groziti je začel tudi bradati Fidel Castro in je malo manjkalo, da ni zanetil svetovni požar. — V Jugoslavijo je prišel na politični obisk sovjetski državni predsednik Brežnjev. Kitajski »Ljudski dnevnik« je pa začel ostro napadati Hruščeva in Tita, češ da nista več pristna komunista. — V Rimu so že končane priprave za vesoljni cerkveni zbor.

Oktober. Začel se je s prodorom v osvetje. Tretji ameriški astronaut Valter Schirra je v devetih urah šestkrat obkrožil zemljo. Ob vnaprej določenem času se je na določeni točki spet spustil na zemljo. — Drugi važni dogodek je bil začetek 21. vesoljnega cerkvenega zbora Vatikan II., ki ga je z veličastnimi obredi začel papež Janez XXIII. Udeležuje se ga preko 2200 cerkvenih kne-

zov z vsega sveta. Navzoči so bili tudi odposlanci drugih veroizpovedi. Značaj koncila je predvsem pastoralen. Išče pa tudi nove oblike za učinkovito širjenje evangelija v ritmu sodobnega življenja. — Ob koncu meseca se nismo niti zavedali, da stojimo na robu atomske vojne. Kennedy je ukazal vojaško blokado Kube, da ne bi več mogli Sovjeti dobavljati Fidelu Castru nove raketne izstrelke. Pripravljena je bila tudi že ameriška invazija Kube. Vse je čakalo, kaj bo odgovoril Hruščev. K sreči ga je odločni Kennedyev nastop pripravil do sklepa, da umakne z otoka vsa raketna oporišča. Prav zasiguran pa le še ni mir v Karaibskem morju. — Vžgalo se je tudi na tibetansko-indijski meji. — Nemški nacionalisti so začeli pa kar na debelo metati bombe v Tridentu, Bocnu in Veroni.

November. Ves svet se je oddahnil, ko je Hruščev ukazal, naj se umaknejo s Kube vsa raketna oporišča in se je Kennedy obvezal, da ne bo napadel otoka. Vojna nevarnost je bila odstranjena. — Francoski volivci so dali De Gaullu močno zaupnico. Njegov tovariš Adenauer bi pa bil kmalu zletel zaradi afere s hamburškim tednikom »Der Spiegel«

(Ogledalo), ki je odkril nepravilnosti v vojnem ministrstvu. — Okrepljena pa je izšla iz volilnega boja Kennedyeva demokratična stranka. — Za slovensko manjšino je bil dober znak za bodočnost, ko so se pri občinskih volitvah v Trstu združile vse skupine na Skupni slovenski listi. — V prvi polovici meseca je Hruščevu uspelo, da je strmoglavil bolgarskega voditelja Jugova, ki je pripadal stalinski skupini. Kar čez noč so morali sneti njegove slike iz vseh uradov. — Nemški kancler Adenauer je že enajstič prišel v Belo hišo, da bi odstranil neka neso-glasja z Združenimi državami glede berlin-skega vprašanja. — Italijanskim fizikom se je v sinkotronskem laboratoriju v Frascati-ju posrečilo odkriti novo vodikovo spojino, ki ima večjo razstrelilno silo kot vse doslej znane spojine. — V Avstriji so imeli držav-nozborske volitve. Na vladi sta ostali dose-danja krščansko-socialna in socialistična stranka. — V Tibetu so se začasno končali boji med indijskimi in kitajskimi četami.

December. V začetku meseca je Tito od-potoval v Moskvo na daljši obisk. Kitajski in albanski listi zato prav ostro napadajo Hruščova kot odpadnika pravega komuni-

zma. — Dne 8. decembra se je zaključilo prvo zasedanje vesoljnega cerkvenega zbora v Rimu. Koncilski očetje se bodo ponovno zbrali 8. septembra. Že iz dosedanjega ogromnega dela na koncilu se spozna, da pomeni ta cerkveni zbor važen mejnik v zgodovini Cerkve in človeštva. — Ta mesec tudi ni minil brez pokanja pušk. Na otoku Borneu je izbruhnil upor proti Angležem. V resnici je v ozadju petrolej. Zato so Angleži upor z vso silo zatrli. — Tako smo spet prišli do božičnih praznikov, katere je letos ves svet praznoval v svetem miru. To dejstvo je paudaril tudi sv. oče v svoji poslanici.

Upajmo torej, da nam ne bo prineslo hudih razočaranj tudi leto

1963!

V slovo in na videnje!

Zopet se je leto obrnilo in zatonilo v večnost. Marsikaj dobrega, morda še več bridkega se je zgodilo po svetu in doma.

Dosti tega boste brali tudi v letošnjem Trinkovem Koledarju, ki vas že toliko let obiskuje za dobrodošlo kolednico. Prihaja pod naše domače strehe kot dobrohoten gost, ki bi rad povedal samo vesele novice, a tolikokrat in marsikje ne najde družine zbrane ob domačem ognjišču, morda niti ne žerjavice več na njem...

Sli so izpod rodnihi krovov v tuji svet. Tudi za temi ljubimi izseljenci poroma naš Koledar, da jim prinese našo besedo in gorak pozdrav, duhteč po domači zemlji.

V ljubezni do doma, jezika in domačnosti želi povezati vse, ki so doma, in one, ki v tujini hrepene po njem.

Hoče jih utrditi v zavesti, da je tudi naš rod enakopraven z vsemi velikimi in da se nam ni treba sramovati, ker nas je slovenska mati rodila in zibala in nas je naš oče vzgajal v veri in besedi prednikov.

Ta zavest naj nas druži in prešinja vse od začetka do konca leta

1963!

K A Z A L O

	Stran
Leto 1963	4
Mesečni koledar	6
Sto let	31
Pozdrav Tarčmunu	32
Trinkova beseda	33
Č. g. Bankiču	36
Josipu Škurju	37
Po Trinkovih vzgledih	38
»Šiba store novo mašo pjet«	39
Po zemlji naši sem hodil	44
Iz starih zgodb in dogodb	54
Iz rokopisne zapuščine Petra Podreke	61
Zgodovinske drobtinice	64
Letošnji novomašniki	65
Naše korenine	66
Starosta beneških Slovencev	68
Mati božja na Stari gori	72
Med naše kraje in ljudi	75
Vrh Matajurja	80
Matajur	84
Nagrobni napis	86
Napev iz Terske doline	87

	Stran
Pozdrav novomašniku	91
Božični in novoletni običaji v Terski dolini . .	93
Smisel življenja	98
Vodopivac in njegove zgodbe	99
Koristni naslovi	107
Kaj se je zgodilo po svetu	108
V slovo in na svidenje	121

uff. sup.

TRINKOV koledar za beneške s
inv.št:

5444